

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції студентів,
аспірантів і молодих вчених

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 2021»

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Копійка В.В., директор Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор.

Заступник голови оргкомітету:

Новицька Н.В., аспірантка спеціальності Міжнародне регіоназнавство, координатор Ради молодих вчених

Члени оргкомітету:

Нанавов А.С., заступник директора з науково-педагогічної роботи, кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Білас І.Г., завідувач кафедри порівняльного і європейського права, доктор юридичних наук, професор;

Дайнеко В.В., завідувач кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, професор;

Даниленко С.І., завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій, доктор політичних наук, доцент;

Дорошко М.С., завідувач кафедри міжнародного регіоназнавства, доктор історичних наук, професор;

Мицик В.В., завідувач кафедри міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;

Калакура В.Я., завідувач кафедри міжнародного приватного права, кандидат юридичних наук, доцент;

Константинов В.Ю., завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, кандидат політичних наук, доцент;

Матвієнко В.М., завідувач кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, доктор історичних наук, професор;

Расшивалов Д.П., завідувач кафедри міжнародного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент;

Рижков М.М., завідувач кафедри міжнародної інформації, доктор політичних наук, професор;

Рогач О.І., завідувач кафедри міжнародних фінансів, доктор економічних наук, професор;

Ширков О.І., завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, доктор економічних наук, професор;

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА”

Алієва Е.Е.
Istanbul Canal Project and its Strategic Implications.....8

Лук'янова І.О.
Співробітництво держав Північної Європи у сфері безпеки та оборони і тенденції його розвитку.....13

Шинкаренко В.В.
Особливості інформаційного аспекту гібридної війни Російської Федерації проти України.....18

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО”

Елмаджуб О.А.
Політика міжнародних акторів щодо Лівії у 2020-2021 роках.....21

Зіневич І.В.
Протистояння безпекового альянсу AUKUS КНР: можливі наслідки для України.....27

Кіяниця В.В.
Диверсифікація зовнішньополітичних векторів Ісламської Республіки Іран.....31

Мамішова Н.Ш.
Турецька АЕС «Аккую»: погляд з НАТО.....36

Мішин О.В.
Китайські підходи до проблеми постконфліктної реконструкції Лівії та Сирії
.....40

Новицька Н.В.

Нестабільність в Ефіопії як причина конфліктогенності регіону Північно-Східної Африки.....46

Райков А.Е.

Запуск "Північного потоку-2": який вплив це матиме на положення держав ЦСЄ.....50

Тезбір Р.В.

Відносини Республіки Сінгапур із країнами Тихоокеанського альянсу в контексті активізації зовнішньополітичної діяльності держави.....54

Oleksandra Terentyeva

Reparations for colonialism in the bilateral relations between the Kingdom of Belgium and countries of the African Great Lakes region.....59

Хочунська В.А.

Зовнішня політика США щодо Афганістану.....64

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО”

Дейнеко Д.О.

Особливості використання правових інструментів у створенні Економічної спільноти АСЕАН та її розвитку до 2022 року.....69

Рашевська К.Є.

Роль зовнішньоторговельних угод у заохоченні прав жінок та імплементації гендерно дезагрегованого підходу до ведення економічної діяльності.....74

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”

Пророк В.В.

Майнові/немайнові вимоги у малозначних спорах.....79

Штогрін К.В.

Проблеми гармонізації законодавства України та ЄС у сфері банківського права.....84

СЕКЦІЯ “ПОРІВНЯЛЬНЕ І ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО”

Мамедієва Г.Р.

Питання обмеження контенту що містить сексуальну експлуатацію та насилля над дітьми: практика Європейського Союзу.....87

Фокіна Н.В.

Impact of EU state aid acquis on state aid enforcement by Ukrainian courts.....91

Футорянська К.П.

Захист соціальних прав людини крізь призму застосування негайних заходів Європейським комітетом з соціальних прав.....94

Табачук Н.П.

Роль Європейської Комісії у формуванні концепції домінування на відповідному ринку.....99

СЕКЦІЯ “СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ”

Андрюніна Д.О.

Концептуальні орієнтири адаптації трудової міграційної політики в умовах пандемії COVID-19.....104

Шепель О.С.

Польща як головний осередок українських трудових мігрантів на теренах
Європейського Союзу.....108

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЇ”

Сініцин О.О.

Формування та управління структурою капіталу багатонаціональних
підприємств.....113

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС”

Бех А.А.

Першочергові права людини у діджитал-компанії згідно Керівних принципів ООН з
питань бізнесу і прав людини.....117

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Фурсай О.В.

Інфодемія в епоху Covid-19.....120

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА”

Алієва Ельнара Ельчинівна¹

ISTANBUL CANAL PROJECT AND ITS STRATEGIC IMPLICATIONS

In summer 2021, President Erdogan gave the start to the new shipping channel "Istanbul", which should duplicate the Bosphorus connecting the Black Sea and the Marmara Sea. The long-nurtured project has already become a major event in the economic and political life of Turkey.

"We are building the Canal of the Century, a project of such a huge size that it cannot be compared with the Panama Canal or the Suez Canal," Recep Tayyip Erdogan said at the conference in Istanbul on April 27, 2011, when for the first time announcing publicly the Istanbul Canal project [1].

The project, championed by Erdogan for years, is estimated to cost \$ 15 billion [2]. The Canal will be built within the framework of the geopolitical concept of Mavi Vatan ("Blue Motherland"), which the Turkish generals have been developing for more than a decade. Its essence is the expansion of both economic and military presence in the Aegean, Marmara, Black and Mediterranean Seas.

"Shipping in the Bosphorus will be reduced to zero. People will start to engage in water sports there, a system of urban transport will be created, and

¹аспірант 3 курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка
Константинов В. Ю, кандидат політичних наук, доцент

Istanbul will return to its old days," Erdogan said at the conference in 2011 [3]. Such speech clearly indicates the planned deprivation of the strategic role played by the Bosphorus and Dardanelles for centuries and its transition to the Istanbul Canal.

Some experts point out that plans for the project emerged because Turkey is experiencing one of the worst economic crises, including the fall in the economy, a wave of bankruptcies, debt load on small and medium-sized businesses and, as a result, unemployment. The grand construction should bolster Turkey's struggling economy and thus tweak the ratings of Erdogan himself and his Justice and Development Party ahead of the 2023 elections.

But there is practically no economic feasibility of the project - there will be no additional or extra traffic flow, which means that there will be nothing to even compensate the funds disbursed. Between 2008 and 2018, the number of ships in the Bosphorus dropped from 54,400 to 41,100 a year, according to Turkey's Ministry of Transport [4]. The Canal will not fill Turkey's coffers to the extent anticipated by the government, noting that ships can currently pass through the Bosphorus for a nominal fee and there would be little incentive to pay to use the new canal.

Presumably, the new strait will increase the permissible size of tankers passing through the Turkish straits. If the infrastructure of the Black Sea allows such vessels to be received, they will simply "absorb" all the volumes of oil, displacing smaller vessels from the market. Also, it is possible to reduce the transit time of transport from the Marmara to the Black Sea. Thus, by the Istanbul Canal construction, Erdogan aims to reinforce the reputation of Turkey as the transit energy hub.

By approving plans to develop the Istanbul Canal project, Turkey at the same time opened the debate over the 1936 Montreux Convention. Navigation in the Bosphorus and Dardanelles straits is governed by the Montreux Convention, which guaranteed Turkey's sovereignty over the Straits and provided commercial ships of all flags with free passage through the Bosphorus and the Dardanelles with a small fee. For warships, the situation is somewhat different. For ships of non-Black Sea states, restrictions on class, tonnage and duration of stay in the Black Sea are established.

United States Energy Information Administration, indicate that the Bosphorus strait is "one of the busiest bottlenecks in the world" and "one of the most difficult waterways in terms of navigation"[5]. The increased risk of accidents is another reason behind the new canal construction. But such incidents are irregular and rare and thus cannot constitute the real justification for Istanbul Canal building.

Russia, Brussels and the countries bordering the Black Sea are concerned that the Canal project, if not subject to the Montreux Convention, will give Turkey exclusive control over traffic and cargo passing through these waters, as well as allow warships from the Mediterranean to the Black Sea.

Against the background of the aggravation of the situation in the Black Sea, associated with the increase in the contingent of Russian troops in Crimea in the spring of 2021, this project, apparently, for the United States will become more than profitable, since they will be able to send their warships to the Black Sea in the event of a military conflict with Russia. But Washington will undoubtedly have to make serious concessions to Turkey, such as abandoning its campaign against Turkey's acquisition of the S-400 anti-aircraft systems from Moscow. Moreover, the port of Alexandroupolis could be an ideal strategic point for the

rapid deployment of American or NATO troops not only in the Balkans or Central Europe, but also in Eastern Europe.

Turkey has repeatedly expressed dissatisfaction with some of the provisions of the Montreux Convention and tried to change them. Political experts argue that the dissatisfaction is associated, for example, with the limitation of the stay of military ships of non-Black Sea states in the Black Sea within 21 days. This allegedly limits Ankara's ability to use the fleet of its NATO partners in the implementation of common geopolitical interests in the region. The emergence of the new channel will presumably allow Turkey to move away from the need to follow the terms of the Montreux Convention. Although everything depends on the international legal status that this strait will ultimately receive.

One more circumstance of a strategic nature. Erdogan's Turkey has rather unstable relations with the United States, European countries, and not everything is in order with its neighbors in the Black Sea. In particular, with Russia. It is very attractive with the new canal to return to the position of 1913, when the Bosphorus regime was regulated exclusively by Istanbul. This will significantly strengthen the geopolitical position of Ankara. Control over the Suez Canal significantly increases the political weight of Egypt, over the Strait of Hormuz, respectively, of Iran. The Turkish president believes that the country he leads is no worse in this case. After construction, the new canal will be exclusively "Turkish" and can be used as an instrument of political pressure.

Such a precarious situation around the Istanbul Canal project will lead to some possible scenarios of future developments. First of all, applying the provisions of the Montreux Convention to the new project will give Turkey a

chance to conduct direct negotiations with major players, establishing its geopolitical and security interests.

Meanwhile, rejecting the Montreux convention would lead to the militarization of the Black Sea region because NATO navies will be able to sail into the Black Sea anytime, challenging Russia in the Caucasian and Ukrainian strategic regions. Preserving the Montreux Convention but taking the Istanbul Canal out of its jurisdiction will allow Turkey to influence the situation in the Eastern Mediterranean and the Black Sea, forcing NATO, the European Union, as well as Russia and China to take into account Turkey's geopolitical and security interests.

Such a situation already raises concerns in the Kremlin that views West concocting a new plan together with Turkey to encircle Russia. Building Istanbul Canal really means that Turkey and NATO can get control of the entire Black Sea region. In such an interpretation, we are talking neither more nor less about the strategic defeat of Russia in the South and Turkey acquiring more leverages.

Список використаних джерел:

1. Kanal İstanbul: Erdoğan'ın 'hayalim', İmamoğlu'nun 'cinayet' dediği proje [Електронний ресурс] // Cumhuriyet. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kanal-istanbul-erdoganin-hayalim-imamoglundun-cinayet-dedigi-proje-1843247>.
2. Кос С. Turkey's New Canal Across Istanbul Will Cost \$15 Billion [Електронний ресурс] / Cagan Koc // Bloomberg. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-05-07/turkey-s-new-canal-across-istanbul-will-cost-15-billion>.

3. İstanbul'a ikinci boğaz: "Kanal İstanbul" [Електронний ресурс] // CNN Turk. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cnnturk.com/2011/turkiye/04/27/istanbula.ikinci.bogaz.kanal.istanbul/614661.0/index.html>.
4. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.uab.gov.tr/>.
5. U.S. Energy Information Administration (EIA) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eia.gov/>.

Лук'янова І.О.²

СПІВРОБІТНИЦТВО ДЕРЖАВ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ЕВОЛЮЦІЯ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Протягом останнього десятиліття спостерігаються значні зрушення у сфері оборонного співробітництва держав Північної Європи, що викликає особливий інтерес з огляду на практичну відсутність такого співробітництва у часи Холодної війни, а також диференційованість політичної орієнтації та різнорівневість інституційних безпекових зв'язків відповідних акторів. Якщо під час холодної війни північне безпекове та оборонне співробітництво по суті обмежувалося співробітництвом у контексті миротворчих операцій ООН, що дозволяло державам Північної Європи знайти баланс між різними безпеково-політичними орієнтаціями (в

²Аспірант 4 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к. політ. н., доц. Андрущенко С.В.

той час як Норвегія та Ісландія є членами НАТО, Швеція і Фінляндія входять до складу ЄС, і лише Данія є членом обох утворень) та розумінням власної спільної ідентичності як менших держав, на сьогодні тема кооперації у сфері оборони виходить в авангард порядку денного північного співробітництва.

Вперше питання необхідності вироблення особливої зовнішньої політики у сфері безпеки та оборони постало перед державами Північної Європи після Другої світової війни, в ході якої стала очевидною їхня вразливість та неможливість уникнути втягнення у війну великих держав. Шведський проект створення Скандинавського оборонного союзу 1948 р., що мав базуватися на принципах колективної безпеки і невтручання в конфлікти наддержав не в повній мірі відповідав інтересам Норвегії та Данії, які, будучи окупованими під час Другої світової війни, незважаючи на свій нейтральний статус, обрали курс на приєднання до НАТО як до потужного військово-політичного блоку [1]. Відповідне рішення фактично означало, що питання субрегіональної північної безпеки та оборони на той час не розглядалося більшістю північноєвропейських країн як політично доцільне.

З огляду на вищезазначене, під час Холодної війни співробітництво між державами Північної Європи обмежувалося співробітництвом у контексті миротворчих операцій ООН [2]. Так, у 1963 р. Північні держави, окрім Ісландії, заснували NORDSAMFN - форум північного співробітництва у військових питаннях ООН, що було доповнено створенням спільних резервних сил Північної Європи у розпорядженні ООН (NORDBERFN). У 1997 р. відповідні групи були замінені на NORDCAPS (Північна координаційна організація військових миротворчих операцій), яка згодом стала невід'ємною частиною сучасної моделі співробітництва між державами. У 2009 р. NORDCAPS, а також утворене Швецією і Фінляндією з метою співробітництва в сфері військових

закупівель та постачання збройних сил в 1994 р. NORDAC (Північне співробітництво в сфері озброєнь) і сформована за участі Норвегії, Швеції та Фінляндії в 2008 р. NORDSUP (Північна структура підтримки) для реалізації проектів в сфері військового співробітництва були об'єднані в одну структуру – NORDEFSCO (Північно-європейське оборонне співробітництво), утворення якої ознаменувало початок нового періоду північноєвропейського регіонального співробітництва у сфері оборони.

Діяльність NORDEFSCO значно активізувалася з 2014 р., що в першу чергу пов'язано зі зростанням військової активності РФ на півночі Європейського континенту. В цьому контексті основними тенденціями розвитку Північноєвропейського оборонного співробітництва є: 1) проведення більш інтенсивних військових навчань у форматі НАТО, нещодавнім підтвердженням чого є плани про проведення наймасштабніших з часів Холодної війни зимових військових навчань в Арктиці Cold Response 2022 («Холодна відповідь»), що відбудуться в Норвегії наступного року [3]; 2) посилення співробітництва з балтійськими країнами шляхом їх залучення до різноманітних коопераційних форматів програм в рамках NORDEFSCO з огляду на поступове перетворення регіону Балтійського моря на лінію протистояння між країнами НАТО та РФ, внаслідок чого деякими дослідниками вказується на доцільність виокремлення Нордично-Балтійського регіону як простору зі спільним баченням реагування на безпекові виклики [4]; 3) збільшення витрат на оборону Швецією (закупівля у США ракет Patriot) та більш активна участь країни, яка традиційно проводить політичний курс свободи від союзів, у посиленні практичного співробітництва між державами регіону, яскравим прикладом чого стало укладення оборонної угоди з Данією і Норвегією наприкінці вересня цього року [5]. Держави-учасниці угоди підкреслюють необхідність активізації зусиль в регіонах спільного інтересу, зокрема, у південній частини Скандинавського півострову (в районі проток Каттегат

та Скагеррак, а також в акваторіях Балтійського та Північного морів, Датських проток та інших прилеглих територій), а також зосереджують увагу на покращенні взаємодії між збройними силами держав, які дозволяють проводити спільні військові дії у разі необхідності [6]. Укладення відповідної угоди стало наслідком та стратегічної єдності нордичних країн. Вищезазначені тенденції є відповіддю північних країн на кризу безпеки в Нордичному регіоні, а нещодавня оборонна угода між Норвегією, Данією і Швецією, ймовірно, стане початком нового етапу розвитку оборонного співробітництва в регіоні Північної Європи.

На сьогодні Північноєвропейське оборонне співробітництво, яке значно активізувало свою діяльність з 2014 р. є прикладом інтенсивного розвитку субрегіонального та секторального співробітництва держав різного рівня безпеково-політичної орієнтації, покликаного дати відповідь на процеси зниження рівня передбачуваності «середовища безпеки» на півночі Європи внаслідок мілітаристської політики РФ. В цьому контексті укладення оборонної угоди між Данією, Норвегією та Швецією, яка до цього традиційно дотримувалася політики свободи від союзів, є проявом переходу оборонного співробітництва в регіоні Північної Європи на новий етап розвитку.

Список використаних джерел:

1. Hellquist E. National Defence and International Military Missions. The Swedish Armed Forces at home and abroad 1958–2020 [Електронний ресурс] / E. Hellquist, K. Tidblad-Lundholm // Ministry of Defence. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--5060--SE>.

2. Bengtsson R. Nordic Security and Defence Cooperation: Differentiated Integration in Uncertain Times / Rikard Bengtsson. // Politics and Governance. – 2020. – С. 100–109.
3. Nilsen T. Norway will host its biggest Arctic exercise since Cold War next year [Электронный ресурс] / Thomas Nilsen // Arctic Today. – 2021. – Режим доступа до ресурсу:
<https://www.arctictoday.com/norway-will-host-its-biggest-arctic-exercise-since-cold-war-next-year/>.
4. Dahl A. Back to the Future: Nordefco’s First Decade and Prospects for the Next / Ann-Sofie Dahl. // Scandinavian Journal of Military Studies. – 2021. – №4. – С. 172–182.
5. Shaikh S. Sweden Receives Advanced Patriot Interceptors [Электронный ресурс] / Shaan Shaikh // CSIS Missile Defense Project. – 2021. – Режим доступа до ресурсу:
<https://missilethreat.csis.org/sweden-receives-advanced-patriot-interceptors/>.
6. Government Offices of Sweden. Statement of Intent on Enhanced Operational Cooperation [Электронный ресурс] / Government Offices of Sweden // Government Offices of Sweden. – 2021. – Режим доступа до ресурсу:
<https://www.government.se/articles/2021/09/statement-of-intent-on-enhanced-operational-cooperation-among-the-ministry-of-defence-of-dk-no-se/>.

Особливості інформаційного аспекту гібридної війни Російської Федерації проти України

Кожний елемент гібридної війни Російської Федерації проти України використовувався майже в усіх війнах минулого, однак однією з її особливостей є зростання ролі інформаційного чинника. Інформаційна складова в сучасних війнах починає грати не меншу роль, ніж військовий компонент і супроводжує гібриду агресію від початку до її завершення.

Російська Федерація ще до початку окупації Криму і вторгнення на Донбас здійснювала інформаційний вплив на Україну, спрямований на її розкол. Поширювались ідеї неоднорідності України, існування ліній розмежування за мовними, релігійними та регіональними ознаками її населення

Анексія Криму здійснювалась з широким використанням інформаційних компаній: російські ЗМІ поширювали антиукраїнську пропаганду, фейки й симулякри, намагаючись легалізувати окупацію Криму. Інформаційні засоби України напроти блокувались. Вже навесні 2014 року агресорові вдалось сформувати повністю контрольований інформаційний простір на території Донецької і Луганської областей.

Про роль інформаційного елементу у гібридній війні Російської Федерації проти України зазначав Головнокомандувач об'єднаних Збройних сил НАТО в Європі Ф. Брідлав: "Це найбільш дивовижний інформаційний блицкриг, який ми коли-небудь бачили в історії інформаційних воєн"[1]. Зауважимо, що інформаційна боротьба розгортається одночасно на кількох рівнях: серед населення країни-мішені;

³ Аспірант, спеціальність «міжнародні відносини»

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник д.п.н., проф. Андреева О.М.

серед громадян країни, проти якої здійснюється агресія; серед населення власної країни і в середині міжнародної спільноти. Така стратегія держави-агресора пояснюється її бажанням виправдати свої дії та звинуватити противника у розв'язуванні конфлікту.

Росія реалізує інформаційні операції, зокрема і проти своїх громадян з метою узгодження їх поглядів з офіційною пропагандою. Суттєвий морально-психологічний тиск влада РФ чинить на жителів ОРДЛО, пропагуючи ідеї незалежного Донбасу, російського громадянства, демонізуючи Україну та її уряд. Російська Федерація застосовувала пропагандистську зброю після збиття малайзійського «Боїнга» рейсу МН17, під час боїв під Іловайськом і Дебальцево.

На зовнішньому інформаційному фронті Російська Федерація використовує чисельні фонди, культурні товариства, аналітичні центри, проросійських «експертів», а також діяльність каналу RT і Sputnik. Російська пропаганда намагається формувати альтернативну реальність на території супротивника і легітимізувати дії власних збройних сил за межами держави, впливаючи на думку міжнародної спільноти. Як зазначив В. Горбулін, «в українському випадку маємо справу не просто з ворожою пропагандою, а з тим, що фахівці-інформаційники слушно характеризують як «війну смислів/сенси»... Основним структурним елементом у цій війні стають симулякри — образи того, чого в реальності не існує... Стратегічна мета експлуатації цих симулякрів — замінити об'єктивні уявлення цільових груп про характер конфлікту тими «інформаційними фантомами», які потрібні агресору»[2].

Таким чином, наслідки інформаційних операцій, які застосовує РФ в рамках гібридної війни, мають як місцевий вимір, зокрема інформаційну окупацію регіонів країн-мішеней, поширення в них дезінформації і пропаганди, так і глобальний вимір, наприклад, зневіру міжнародної

громадськості у демократичних процедурах, правдивості засобів міжнародної комунікації та інформації.

Список використаних джерел:

1. SACEUR: Allies must prepare for Russia 'hybrid war' [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.stripes.com/news/saceur-allies-must-prepare-for-russia-hybrid-war-1.301464](http://www.stripes.com/news/saceur-allies-must-prepare-for-russia-hybrid-war-1.301464). [
2. Горбулін В., 2015. "Гібридна війна" як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dt.ua/internal/gibridna-viy-na-yak-klyuchoviy-instrument-rosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html>

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО”

Елмахжуб Абдалла Омар Абдалла*

ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНИХ АКТОРІВ ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИЗИ В ЛІВІЇ У 2020-2021 РОКАХ

Лівійська криза, початком якої стало повалення в 2011 році режиму Муамара Каддафі внаслідок зовнішнього втручання колективного Заходу і за мовчазної підтримки постійних членів Ради Безпеки ООН Росії і Китаю, не лише перетворила Державу Лівія на територію, в якій триває громадянський конфлікт, але й на арену жорсткого геополітичного протистояння провідних акторів світової політики в цій багатій на вуглеводні країні [1; 2].

З часу повалення Каддафі й донині Захід і світове співтовариство ведуть пошук шляхів врегулювання лівійської кризи. У 2020 році консультації в лівійському питанні відбувались в рамках московського, берлінського, римського, женецького та інших міжнародних форматів.

З початку 2020 року найбільшу активність у лівійському питанні стали проявляти Російська Федерація та Турецька Республіка. Так, 13 січня, в Москві, ці держави закликали конфліктуючі сторони в Лівії припинити бойові дії, на що головні ворогуючі угруповання в країні – визнаний ООН Уряд національної єдності (УНЄ) на чолі з прем'єр-міністром Файєзом Сараджем та сили Лівійської національної армії (ЛНА) генерала Халіфи Хафтара дали згоду. За результатами переговорів було підготовано підсумковий документ, що містить пункти про припинення вогню та започаткування мирного переговорного процесу для повного припинення

* Аспірант кафедри міжнародного регіонознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – д.і.н., проф. Дорошко М.С.

бойових дій у країні. Попри відсутність конкретних результатів зустрічі у Москві, спільна російсько-турецька ініціатива заклала певний фундамент в розвитку та стабілізації відносин між обома сторонами лівійського конфлікту [3; 4].

Іншою міжнародною ініціативою стала Берлінська конференція з урегулювання конфлікту в Лівії, що відбулася 19 січня 2020 р. Лідери Німеччини, Великої Британії, Франції, Італії, США, Китаю, ОАЕ, Конго, Єгипту, Алжиру, Росії та Туреччини, а також представники міжнародних організацій – ООН, ЄС, Африканського Союзу й Ліги арабських держав погодили спільну заяву, в якій закликали іноземні держави утриматися від втручання в конфлікт, підтримувати ембарго на поставку зброї до Лівії, а лідерів місцевих лівійських угруповань - погодитися на роззброєння. Також конференція прийняла комюніке з 55 пунктів щодо принципів врегулювання конфлікту в Лівії. На зустрічі були присутні й очільники двох протиборчих лівійських таборів - Ф. Сарадж та Х. Хафтар. Важливими результатами Берлінського саміту стали створення спільного Військового моніторингового комітету за формулою «5+5» – по п'ять військових представників від УНС і ЛНА (перші консультації у форматі «5+5» відбулись 3-8 лютого 2020 р. в Женеві [5]), а також ідея створення єдиного уряду шляхом проведення виборів, для реалізації якої обов'язковою умовою є співпраця між сторонами конфлікту. Попри все, Берлінський саміт не можна назвати цілковито успішним, позаяк механізм покарання порушників ембарго ООН погодити не вдалося, так само, як і сформувати миротворчий контингент під егідою ООН. Також в день берлінського саміту прихильники Х.Хафтара провели своєрідну демонстрацію сили, заблокувавши постачання половини обсягу сирої нафти через лівійські порти [6].

Ця обставина змусила впритул зайнятися врегулюванням лівійської кризи Африканський Союз (АС), який 30 січня 2020 р. зібрався на саміт

щодо Лівії в столиці Конго Браззавілі. Основними темами для обговорення стали: шляхи врегулювання лівійської кризи; припинення вогню та бойових дій; зменшення іноземного втручання; збільшення ролі АС в переговорному процесі з урегулювання в Лівії, ініційованому ООН. Продовженням цього став саміт Африканського Союзу в Аддис-Абебі 9-10 лютого під назвою «Змусити зброю замовчати: створення сприятливих умов для розвитку Африки». Також на саміті було висунуто пропозицію створення спільної з ООН моніторингової місії, що стежитиме за режимом припинення вогню в Лівії [6].

12 лютого Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію на підтримку Берлінського комюніке щодо довгострокового припинення вогню в Лівії. Резолюція була підготовлена Великою Британією та була схвалена 14 голосами, за винятком Російської Федерації, що утрималась від голосування. [7].

Наступним кроком в процесі врегулювання стала запропонована Єгиптом й підтримана його лівійськими прихильниками Х. Хафтаром та спікером Палати представників Лівії Агілою Салехом так звана «Каїрська ініціатива» для Лівії щодо припинення вогню з 8 червня 2020 р. та створення нового колегіального органу для управління Лівією. Для цього і ЛНА, і УНЄ мають розформувати загони й вивезти закордонних найманців із країни та передати озброєння цих структур ЛНА, яка «відіграватиме роль військової сили та безпеки». Втім, УНЄ, підтримувана Туреччиною, висловилися проти цієї пропозиції [8].

Усі міжнародні ініціативи щодо вирішення лівійської кризи відбувалися на тлі блокади нафтового експорту й тертя між протиборчими сторонами, у кожній з яких є сильний регіональний союзник. Щодо бойових дій в Лівії, то зупинилися вони лише на початку червня 2020 року після втручання Туреччини, хоча ЛНА й надалі не відкидала планів захоплення столиці держави Триполі. Однак перспектива ще однієї війни могла дорого

обійтися всім сторонам і при цьому нікого не наблизити до головної мети - влади над країною та її енергоресурсами. Втручання Єгипту, його погрози, а також намагання Росії та Туреччини примирити сторони виявилися марними, хоча ще кілька місяців тому здавалося, що Росія і Туреччина надійно закріпили за собою провідні ролі в лівійському врегулюванні.

Головним посередником у досягненні нового перемир'я стали США, в результаті чого, з 21 серпня 2020 р. в Лівії оголосили чергове припинення вогню у війні між УНЄ і ЛНА. Головною умовою перемир'я став фінансовий аспект: доходи від продажу лівійської нафти будуть зберігатися на рахунках в лівійському національному банку, і перевести їх в готівку можна буде тільки після того, як ворогуючі сторони досягнуть всеосяжної політичної угоди. Керівник УНЄ Ф. Саррадж видав наказ всім збройним силам негайно припинити вогонь і зупинити військові операції на всій території Лівії. Безпосередньою реакції з боку командувача опозиційними силами Х.Хафтара не було, однак його союзник по коаліції, спікер парламенту А.Салех також заявив про початок перемир'я [9].

На початку вересня 2020 р. представники ворогуючих таборів вперше за довгий час розпочали прямі переговори в Марокко, обговорюючи розподіл суверенних постів. Пізніше переговори вже проводилися в Каїрі, швейцарському Монтре та в Хургаді, де зустрічалися військові і силовики протиборчих таборів, а також відбулись чергові раунди засідань Військового комітету в форматі «5+5».

Ключовим проривом в Лівійській кризі став 4-й раунд переговорів лівійського спільного військового комітету в Женеві 23 жовтня 2020 р., на яких досягнуто угоди про введення постійного режиму припинення вогню. Угода передбачає, що всі військові підрозділи і збройні групи, що знаходяться на лініях фронту, повинні повернутися в свої табори. Це має супроводжуватися «вигнанням» всіх найманців й іноземних бойовиків з

усіх лівійських територій у тримісячний термін з часу підписання угоди [10].

Наступним етапом на шляху врегулювання кризи став Лівійський політичний форум в Тунісі, започаткований у присутності сторін конфлікту і під егідою Місії ООН з підтримки Лівії, де 75 делегатів з Лівії погодили проведення загальних виборів, призначених на 24 грудня 2021 р., і визначили принципи розподілу виконавчої гілки влади [11].

У лютому 2021 р. Лівійський форум політичного діалогу, що проходив в Женеві під егідою ООН, обрав членів Президентської ради, а також прем'єр-міністра Лівії. Через тижень, склад нового уряду був схвалений на першому, після розколу, спільному засіданні Палати представників в Тобруку, про який схвально відгукнувся навіть очільник ЛНА Х.Хафтар. На церемонії присяги, у якій взяли участь послы ООН, Європейського союзу, США, Великобританії, Франції, Туреччини та ряду арабських країн, нова влада - Президентська рада і уряд – офіційно оголосили головну мету на 2021 рік - домогтися національної єдності Лівії, а також підготувати проведення загальних виборів 24 грудня 2021 р. [12].

Таким чином, у 2020-2021 рр. зовнішні гравці намагались виробити політичні передумови для припинення громадянського протистояння в Лівії і досягнення національної єдності в державі. Наразі, можна констатувати, що перші кроки до мирного врегулювання зроблені, однак Лівія все ще залишається неспроможною державою, поділеною на зони іноземного впливу, на території яких відбувається гуманітарна катастрофа. Ключовою проблемою та одночасно вирішенням цієї катастрофи залишається присутність іноземних військових потуг, які наразі не бажають припинення лівійського конфлікту. Лише спільні міжнародні зусилля здатні припинити громадянське протистояння у цій розтерзаній війною країні.

Список використаних джерел:

1. Джонатан Маркус. Лівійський гамбіт. Навіщо Туреччина направляє війська до Лівії? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50992437>
2. Переговори по Лівії в Берліні пройшли з перемінним успіхом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lenta.ua/ua/peregovori-po-liviyi-v-berlini-proyshli-z-pereminnim-uspihom-35150/>
3. Георгий Березовский, Анна Юранец. Россия и Турция согласовали позиции по перемирию в Ливии [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.gazeta.ru/politics/2020/09/17_a_13254613.shtml
4. Совет Безопасности ООН одобрил Берлинское коммюнике [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://news.un.org/ru/story/2020/02/1372421>
5. В Женеве под эгидой ООН ливийские стороны обсудили проект соглашения о прекращении огня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.un.org/ru/story/2020/02/1373091>
6. Ірина Запорізька. Туреччина, Росія чи ООН: хто зайвий у лівійському трикутнику? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://adastra.org.ua/blog/turechchina-rosiya-chi-oon-hto-zajvij-u-livijському-trikutniku>
7. Подцероб А.Б. Ливийская трагедия: причины и последствия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iimes.ru/?p=13368>
8. Митя Белов. Ливия: 5 лет без Каддафи — хаос, терроризм, разруха и отсутствие государственности [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://4esnok.by/mneniya/liviya-5-let-bez-kaddafi-chaos-terrorizm-razruha-i-otsutstvie-gosudarstvennosti/>
9. Как Эрдоган перевернул ход военных событий в Ливии кінця [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://vz.ru/world/2020/5/27/1041637.html>

10. Екатерина Венкина. Представители сторон конфликта в Ливии подписали соглашение о прекращении огня [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.dw.com/ru/livija-podpisano-soglashenie-o-postojannom-prekrashhenii-ognja/a-55371057>

11. Libya rivals sign ceasefire deal in Geneva [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/world-africa-54660039>

12. Libya conflict: Haftar 'leaves' Moscow ceasefire talks without deal [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-africa-51104846>

Зіневич І.В.⁴

ПРОТИСТОЯННЯ БЕЗПЕКОВОГО АЛЬЯНСУ AUKUS І КНР: МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Оборонний пакт AUKUS, назва якого являє собою акронім перших літер назв країн-підписантів – Австралії, Сполученого Королівства, США – було представлено 15 вересня 2021 року під час спільної віртуальної презентації за участю лідерів трьох держав. Не дивлячись на те, що сфера впливу новоствореного безпекового альянсу окреслена Індо-Тихоокеанським регіоном (ІТР), ця подія сколихнула обидві півкулі та поставила низку питань фактично кожній країні, навіть тим, які на перший погляд можуть здатись далекими від її епіцентру. Одне з таких питань для України – можливі наслідки від протистояння безпекового альянсу AUKUS і КНР. Адже не згадуючи напряду Китай, було заявлено, що метою

⁴ Аспірантка 3 року навчання кафедри міжнародного регіоназнавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

оборонного союзу є «співробітництво у галузі безпеки та оборони в Індо-Тихоокеанському регіоні (ІТР), зокрема шляхом співпраці з партнерами для вирішення викликів двадцять першого століття». [1]

В рамках нового пакту США нададуть Австралії технологію, яка дозволить їй створити атомний підводний флот. Офіційна реакція Пекіну пролунала на наступний день, так, речник МЗС Китаю Чжао Ліцзян заявив, що дане співробітництво серйозно підриває регіональний мир і стабільність, посилює гонку озброєнь та підриває міжнародну угоду про нерозповсюдження ядерної зброї. Китай приділятиме пильну увагу розвитку пов'язаних з цим подій [2].

Для аналізу наслідків протистояння між AUKUS і КНР для України, пропонуємо виокремити так звані тригери, що спричинили бурхливу реакцію міжнародної спільноти, визначити їх вплив на Україну та найголовніше – проаналізувати, які висновки мають бути взяті до уваги політичним істеблішментом нашої держави.

Одним з найголовніших тригерів можна назвати заяви щодо зміни зовнішньополітичного вектору США в сторону Азії. З такої точки зору, для України це в першу чергу означає, що російська загроза вже не є пріоритетом зовнішньої політики США. Така позиція активно просувається у російських ЗМІ, разом з провокативними судженнями, що Україна – пішак глобальних амбіцій США і ніколи не вважалась реальним партнером гегемона. Проте, на нашу думку, факт створення AUKUS не можна трактувати як кардинальну зміну курсу США та тим більше порівнювати з новим НАТО. Загальновідомо, США вбачає в КНР загрозу світовій стабільності, демократії та миру, але щодо РФ позиція є аналогічною. AUKUS є в першу чергу угрупованням безпеки, покликаним стримувати Китай в ІТР, і факт його існування не відкидає можливості створення подібних блоків на протидію РФ у Європі у майбутньому.

В свою чергу, факт створення AUKUS для України підкреслює важливість побудови регіональних альянсів. Люблінський трикутник, Асоційоване тріо, «Квадрига» є правильними кроками у цьому напрямку, проте, важливо підсилювати їх реальними діями та долученням до співпраці провідних держав ЄС. На кшталт AUKUS в ІТР, Україна може стати ініціатором створення подібних альянсів в Європі. Звичайно, у України наразі нема достатнього політичного впливу та військової могутності об'єднати довкола себе таких найсильніших гравців ЄС як Німеччина або Франція, але це не відкидає досягнення такої мети у майбутньому.

Наступний тригер доречно назвати «французьким». Це гостра реакція Франції на створення AUKUS і втрату важливого контракту на суму 56 млрд євро, а також подальші відкликання послів Франції із Австралії та США. У цьому зв'язку лунає припущення щодо подальшого просування президентом Франції Емманюелем Макроном ідеї створення загальноєвропейської армії і виходу з-під парасольки НАТО, у якій він ще у 2019 році констатував «смерть мозку» [3]. Наразі, це тільки припущення, але Україні треба бути готовою і до такого сценарію, та у такому випадку запропонувати свій практичний військовий досвід у боротьбі з агресором.

Насамкінець, тригером на самовизначення можна назвати питання остаточного вибору з ким йти далі – КНР або США, яке постало перед значимими державами світу. Підписавши угоду AUKUS, Австралія остаточно обрала бік у «новій холодній війні» між США та КНР, хоча раніше намагалася цього уникнути. Україна на разі не стоїть перед таким вибором, проте варто використати цей час для напрацювання комплексної позиції, яка врахує всі зовнішні фактори. І тут важливо зважати не тільки на чорне або біле, але й знайти баланс, адже історія нашої країни доводить, що Україна не може собі дозволити вести лише одновекторну політику. «Французький тригер» яскраво демонструє, як офіційно проголошені зусилля президента Байдена щодо поліпшення відносин з країнами Європи

після президенства Трампа, на практиці розбиваються о «стратегічну місію» великої країни.

Враховуючи вищевикладене, можемо дійти до висновку, що на сьогодні AUKUS – це більше про тенденції ніж про рішучі дії. Зараз AUKUS не несе безпосередньої серйозної загрози Пекіну. Реалізація домовленостей ще навіть не виписана. Це буде зроблено через 18 місяців, а отже, до появи в Австралії атомного підводного флоту ще далеко. Проте, факт створення альянсу, підсилює позицію, що доля світу вирішуватиметься в Тихоокеанському регіоні, і наше майбутнє залежить від того, яку участь ми візьмемо у створенні нового світового порядку. Тому, Україні слід скористатися часом та врахувати ці тенденції у побудові зовнішньополітичної стратегії на наступне десятиріччя. До найголовніших висновків слід віднести наступне: Україні необхідно прагнути до зближення з країнами ЄС, для яких Росія є найбільшим фактором дестабілізації миру в регіоні; необхідно продовжувати політику створення регіональних альянсів; слід уникати одновекторної зовнішньої політики.

AUKUS показав світу, що Захід вже не є однорідним, основна міжнародна політична арена вже перебуває в АТР, а іншим країнам, що принаймні географічно знаходяться на периферії світової політики, слід зважати на власні вигоди та розвиток, аніж на вибір між двома полюсами сили.

Список використаних джерел:

1. Joint Leaders Statement on AUKUS. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/15/joint-leaders-statement-on-aucus/> (дата звернення: 18.10.2021)

2. 林日。美英澳组建印太“小北约”。环球时报/2021年/9月/17日/第001版(Лінь Жи. США, Великобританія та Австралія утворюють індо-тихоокеанський "малий НАТО". Global Times. 17.09.2021 №1).
3. Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead. URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead> (дата звернення: 18.10.2021)

Кіяниця В.В.⁵

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВЕКТОРІВ ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН

Пошук ісламським режимом нових шляхів розвитку власної активності на міжнародній арені стає помітною складовою іранської зовнішньополітичної стратегії ще під час другої каденції 7-го президента Ісламської республіки Хасана Рухані. З моменту виходу Сполучених Штатів зі «Спільного Всеосяжного Плану Дій» в травні 2018 р., що, фактично, знівелювало чинність даної угоди, а також реанімації адміністрацією Д. Трампа санкційного режиму, подальший розвиток зовнішньополітичного вектору, спрямованого на Захід, зокрема ЄС, виявився неможливим для тодішнього уряду Ісламської республіки. Разом з тим, позиція адміністрації Трампа відносно Ірану спровокувала зростання

⁵ Аспірант 1 курсу спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ННІМВ Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к. політ. н., асистент кафедри «Міжнародне регіонознавство» Мішин Олександр Васильович

напруги та конфліктогенності на Близькому Сході у зв'язку з формуванням антиіранської коаліції під егідою ключових противників ІРІ в регіоні – Ізраїлю та Саудівської Аравії. Відповідно, близькосхідний вектор іранської зовнішньої політики, чий розвиток ускладнювався через підтримку режиму Б. Асада в Сирії, хуситського руху в Ємені, Хезболли в Лівані, партії «Дава» та Сил народної мобілізації в Іраку, територіальні суперечності з урядом ОАЕ та Бахрейну, також зазнавав відчутної стагнації. Позиція адміністрації Трампа до того ж призвела до поновлення внутрішньої дискусії, як на рівні іранського широкого соціуму, так і іранського політикуму, відносно доцільності подальших спроб нормалізації відносин з Заходом. Як результат, парламентські вибори 2020 р., а згодом й президентські вибори 2021 р. в Ірані призвели до відновлення домінування в політичному житті країни консервативного крила, що традиційно декларує необхідність розриву відносин з Заходом. Ключовим ретранслятором даної ідеї вважається новообраний президент Ісламської республіки Ібрагім Раїсі, відомий своєю антизахідною позицією. Доволі прикметним також є той факт, що антизахідна риторика іранського політикуму має покровителя в особі Алі Хаменеї, Верховного лідера Ірану, що, фактично, визначає характер розвитку зовнішньої політики ІРІ.

Слід зауважити, що окрім прагматичних міркувань, які формуються під впливом вигоди для окремих військово-політичних структур, а також поточного характеру відносин зі Сполученими Штатами, антизахідна риторика ісламського режиму – ідеологічний імператив, на якому базується легітимність функціонування чинної політичної моделі в Ірані. Згідно доктрини хомейнізму – конфронтація ісламської умми з Заходом є необхідною і неминучою умовою задля формування єдиного універсального мусульманського простору не тільки в кордонах Ісламської республіки, але й за її межами. З моменту смерті Р. Хомейні, ідеолога

Ісламської революції, ідеологічний чинник значно втратив свої позиції в процесі формування поведінкової моделі ІРІ на міжнародній арені, однак ісламський режим все рівно змушений зберігати ідеологічний «фасад» власної зовнішньої політики.

Повертаючись до питання диверсифікації зовнішньополітичних векторів Ісламської республіки варто зазначити, що наразі можна спостерігати активізацію в Кавказькому регіоні, Центральній та Східній Азії, на теренах африканського континенту та в Латинській Америці. При розгляді зовнішньополітичної активності ІРІ в Кавказькому регіоні мова йде про спроби втручання ісламського режиму в конфлікт між Азербайджаном та Вірменією; враховуючи підтримку з-боку іранської сторони Вірменії в даному конфлікті можна спостерігати різке зростання напруги у відносинах з азербайджанським урядом та, певною мірою, Туреччиною [1]. Інший конфлікт, в якому Ісламська республіка намагалася виступити в ролі посередника, відбувся наприкінці каденції Рухані між Таджикистаном і Киргизстаном [2].

Одним з найбільш пріоритетних альтернатив Заходу для ісламського режиму залишається КНР, що пов'язано зі сподіваннями налагодити тісну політичну та економічну співпрацю. Яскравим прикладом даних спроб є підписання обома сторонами в березні 2021 р. договору про всестороннє співробітництво [3]. Також необхідно відмітити спроби іранської сторони розширити власну присутність в східноазійському регіоні, зокрема за рахунок налагодження економічних зв'язків з Південною Кореєю, проте враховуючи вплив США на зазначену країну, ісламський режим стикається з низкою проблем на даному напрямку [4; 5]. Доволі близькими залишаються відносини між Іраном та Російською Федерацією, котрі розвиваються переважно у сфері військово-політичного співробітництва [6]. Однак варто наголосити, що ірансько-російські відносини в

довгостроковій перспективі можуть зазнати конфлікту інтересів обох сторін, враховуючи поточну конкуренцію за становлення власної сфери впливу в Сирії та спроби ІРІ проникнути в Кавказький регіон та Латинську Америку. Що стосується Латинської Америки, то на даному напрямку ісламський режим робить кроки до зближення з Венесуелою, яку Росія розглядає в якості власної сфери впливу [7]. Варто зазначити, що новий зовнішньополітичний курс ІРІ, сформульований президентом Раїсі передбачає також інтенсифікацію зв'язків Ірану з Африкою [8]. Окремо варто наголосити, що прихід Талібану до влади може спровокувати перегляд іранською стороною чинний характер відносин з Афганістаном [9].

Підсумовуючи, варто зазначити, що диверсифікація ісламським режимом власних зовнішньополітичних векторів відбувається під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, серед яких слід виокремити політичний та економічний тиск США та їх близькосхідних союзників, а також вплив ідеологічного чинника на конструювання зовнішньополітичної стратегії ІРІ. Домінування консервативного крила в іранському політикумі обумовлює посилення конфронтації з Заходом та формування нових векторів розвитку зовнішньої політики Ірану, серед яких наразі пріоритетними являються КНР, РФ, Кавказький регіон, Центральна та Східна Азія, Африка та Латинська Америка.

Список використаних джерел

1. Iran-Azerbaijan: What is behind the recent tensions? [Електронний ресурс] // Middle East Eye. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.middleeasteye.net/news/iran-azerbaijan-tensions-explained>.

2. Iran closely watching Tajikistan-Kyrgyzstan border conflict [Электронный ресурс] // Tehran Times. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.tehrantimes.com/news/460423/Iran-closely-watching-Tajikistan-Kyrgyzstan-border-conflict>.
3. Iran and China sign 25-year cooperation agreement [Электронный ресурс] // Reuters. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-iran-china-idUSKBN2BJ0AD>.
4. US lets Iran use frozen funds to pay back Japan, S.Korea [Электронный ресурс] // France 24. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.france24.com/en/live-news/20210714-us-lets-iran-use-frozen-funds-to-pay-back-japan-s-korea>.
5. Only way South Korea can repair image is to return funds: Iran [Электронный ресурс] // Pars Today. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://parstoday.com/en/news/iran-i155054-only-way-south-korea-can-repair-image-is-to-return-funds-iran>.
6. Major General Baqeri: Iran-Russia military cooperation level to increase [Электронный ресурс] // IRNA News Agency. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://en.irna.ir/news/84508102/Major-General-Baqeri-Iran-Russia-military-cooperation-level>.
7. Motamedi M. Iran, Venezuela to sign 20-year cooperation accord [Электронный ресурс] / Maziar Motamedi // Al Jazeera. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/18/leaders-of-iran-and-venezuela-to-sign-20-year-cooperation-accord>.
8. Naeni A. Iran and Africa: Why Tehran will boost its ties with the continent under the Raisi administration [Электронный ресурс] / Amin

Naeni // Middle East Institute. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mei.edu/publications/iran-and-africa-why-tehran-will-boost-its-ties-continent-under-raisi-administration>.

9. Iran's Defense Chief In Moscow Discusses Afghanistan With Russia [Електронний ресурс] // Iran International. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iranintl.com/en/20211018402641>.

Мамішова Н. Ш.⁶

ТУРЕЦЬКА АЕС «АККУЮ»: ПОГЛЯД З НАТО

29 вересня 2021 року відбулася зустріч президентів Російської Федерації та Турецької Республіки. В ході спілкування двох лідерів значну увагу було приділено будівництву першої турецької атомної електростанції «Аккую». Так, вони «звірили час» щодо плану робіт, які тривають, а Реджеп Тайїп Ердоган повідомив, що відкриття першого блоку АЕС очікується вже у 2022 році. Реалізація проекту, ймовірно, призведе до збільшення економічної взаємозалежності двох країн і, як наслідок, до зміцнення політичної стабільності у двосторонніх відносинах. З огляду на членство Туреччини в Північноатлантичному альянсі, постає питання про мотивацію, якою керується Анкара, рухаючись у напрямку розширення співробітництва з Росією у сфері енергетики: це суто економічне обґрунтування (Туреччина залежить від постачання російського

⁶ Аспірант; 2 рік, спеціальність – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, ІМВ КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Науковий керівник – Дорошко М. С., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного регіоназнавства ІМВ КНУ ім. Т. Г. Шевченка.

природного газу) або намагання президента Ердогана мати своєрідний геополітичний козир у відносинах з НАТО?

Домовленостей щодо будівництва АЕС «Аккую» було досягнуто між урядами двох держав у травні 2010 року [1]. За умовами відповідної угоди, 13 грудня 2010 року російська сторона заснувала на території Туреччини проєктну компанію – акціонерне товариство «АККУЮ НУКЛЕАР». Проєкт спорудження «Аккую» в Туреччині є першим в світі проєктом АЕС, який реалізується за моделлю ВОО (Build-Own-Operate = Будуй-Володій-Експлуатуй). В рамках довгострокового контракту компанія бере на себе зобов'язання з проєктування, будівництва, обслуговування, експлуатації та виведення з експлуатації станції. Частка Держкорпорації «Росатом» в проєкті становить 99,2%, а загальна вартість його реалізації оцінюється у 20 млрд доларів США.

Незважаючи на те, що проєкт був заморожений в листопаді 2015 року на тлі збиття турецьким винищувачем російського бомбардувальника Су-24, в травні 2017 року сторони повідомили про повернення до своїх намірів щодо «Аккую». Вже 3 квітня 2018 року Реджеп Тайїп Ердоган та Володимир Путін взяли участь в офіційній церемонії запуску будівництва АЕС. Ця подія, по-перше, ознаменувала курс на зближення між Анкарою та Москвою, відносини яких постраждали від авіакатастрофи 2015 року, а по-друге, символізувала важливий крок у втіленні ядерних амбіцій Туреччини, які сягають ще 1950-х років. Так, вже в найближчий час Туреччина приєднається до «родини націй, що мають власну ядерну енергетику», а потужності «Аккую» за очікуваннями покриватимуть близько 10% всього енергетичного попиту Туреччини [2]. Тому з економічних міркувань, а також в цілях забезпечення енергетичної безпеки будівництво АЕС – з огляду на досвід інших держав, в тому числі європейських партнерів Туреччини, – є важливим елементом порядку денного країни у напрямку

диверсифікації джерел енергетичних ресурсів. Наприклад, в Європейському Союзі близько 30% електроенергії виробляється саме на атомних електростанціях (на сьогодні на території 14 держав-членів ЄС існує 130 ядерних реакторів).

Так, Анкара десятиліттями прагнула домогтися розвитку галузі атомної енергетики, в тому числі для того, щоб зменшити залежність від постачання природного газу з Москви (понад половину обсягів газових потреб Туреччини покривають закупівлі з Росії: цей показник вищий, ніж для будь-якої іншої країни за винятком Болгарії). Парадокс ситуації навколо «Аккую» полягає в тому, що з її будівництвом в той же час вплив Кремля тільки збільшується – тепер в площині надаваних експертизи, технологій та безпосередньо інвестицій. До спорудження за російським проектом в провінції Мерсін на південному узбережжі Туреччини АЕС в складі чотирьох енергоблоків залучено тринадцять тисяч осіб – як турецьких, так і російських громадян. При цьому турецькі фахівці в галузі атомної енергетики проходять навчання на базі російського національного дослідницького ядерного університету «МІФІ» та Санкт-Петербурзького політехнічного університету, після чого будуть залучатися до експлуатації «Аккую» на всіх етапах її життєвого циклу.

Незважаючи на мовчазну позицію щодо «Аккую» з боку союзників Туреччини по Північноатлантичному альянсу, важко переоцінити роль проекту в посиленні риторики нестабільності всередині Альянсу. Так, згідно із домовленостями, окрім АЕС, дочірня компанія «Росатому» також побудує неподалік портовий термінал та здійснюватиме навігаційну діяльність у південно-східному середземноморському регіоні. Потенційне виконання нехарактерних функцій оператором «Аккую» дає підстави припустити можливе використання такої інфраструктури у військових цілях. Більше того, майбутня АЕС територіально розташована на відстані

80 км від узбережжя Сирії та Кіпру. Розташування «Аккую» як об'єкта високого ризику в безпосередній близькості від зони збройного конфлікту, ймовірно, спонукатиме «Росатом» зміцнити свій арсенал воєнізованої охорони і, відповідно, розгорнути посилені підрозділи російської армії [3]. У більш широкому розумінні сама ідея розвитку атомних технологій державою-членом НАТО, навіть у мирних цілях, є суперечливою з огляду на той факт, що нерозповсюдження ядерної зброї є однією із ключових засад, на яких побудований Альянс.

Таким чином, проєкт будівництва АЕС «Аккую» постає поряд із іншими стратегічними ініціативами, зокрема запуском у січні 2020 року газопроводу «Турецький потік», внаслідок чого припинився транзит російського газу через газотранспортну систему України в Туреччину, а також Грецію та Болгарію, та домовленостями щодо закупівлі російських зенітних оборонних систем С-400, які справедливо не можуть залишитись без уваги союзників Анкари по Північноатлантичному альянсу. Автономність політики президента Ердогана, в тому числі по сирійському питанню, і перш за все, в зоні деескалації Ідліб також корелюється із все більш напруженими відносинами Туреччини з партнерами по НАТО [4]. Очевидно, що незважаючи на те, що найбільш серйозним суперником для Росії в регіоні Чорного моря залишається Туреччина, останнім часом поряд з російською експансією відбувається зближення по лінії Москва-Анкара на тлі одночасного охолодження відносин Туреччини із західними союзниками.

Список використаних джерел:

1. Akkuyu.com. Akkuyu NPP Construction Project. Retrieved from <http://www.akkuyu.com/index.php>

2. Economic Development Foundation (2018). The Symbol of the Turkey-Russia Rapprochement: Akkuyu Nuclear Power Plant. IKV Monthly. Retrieved from <https://www.ikv.org.tr/images/files/newsletter-39.pdf>
3. Bielawski, M. (2021). Turkish Atom. What Has Russia Conceived? Razumkov Centre. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/en/comments/turkish-atom-what-has-russia-conceived>
4. Паливода, В. (2019). Росія на Чорному морі реалізує стратегію «Mare Nostrum»: думка експерта НІСД. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД). Режим доступу до ресурсу: <https://niss.gov.ua/news/statti/rosiya-na-chornomu-mori-realizue-strategiyu-mare-nostrum-dumka-eksperta-nisd>

УДК 327.5

*Мішин О.В.*⁷

Китайські підходи до проблеми постконфліктної реконструкції Сирії та Лівії

В 2020-2021 рр. минуло десятиліття від моменту початку подій «арабської весни» в країнах Близького Сходу та Магрибу. Траєкторії розгортання процесів протестного руху у кожному конкретному випадку були відмінними, втім існує консенсус, що окремі країни пережили процеси народних повстань та занепаду правлячих авторитарних режимів у відносно легких політичних формах революції та військових переворотів й змогли зберегти територіальну цілісність та єдиний уряд (Бахрейн, Туніс, Єгипет),

⁷ К.політ.н., викладач кафедри міжнародного регіонознавства
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

тоді як наявна група держав, що були суттєво травмовані й занурилися до серії громадянських війн, ускладнених діяльністю зовнішніх акторів (Сирія, Лівія) або навіть пройшли процес «сомалізації» (Ємен).

В цьому контексті дві держави Середземноморського регіону Сирію та Лівію, що належать до групи суттєво постраждалих країн, на сьогоднішній момент часу об'єднує низка чинників. Громадянські війни в них ще не завершені, втім окреслилася тенденція до відносної політичної стабілізації та відновлення територіальної цілісності. У випадку Сирії йдеться про складний процес вироблення нового проєкту конституції в ході діяльності Конституційного комітету, що проводить засідання в Женеві. Спеціальний посланець ООН з Сирії *Геір Педерсен* назвав засідання комітету історичним моментом та потужним сигналом надії для сирійців повсюдно. Щодо Лівії, то в січні 2021 року завдяки діяльності Форуму лівійського політичного діалогу відбулося формування тимчасової виконавчої влади в країні – *Уряду національної єдності*, що займається організацією виборів президента (грудень 2021 року) та парламенту (січень 2022 року). «Те, що після багатьох років застою та внутрішніх чвар понад 130 членів Палати представників зібралися на сесію в Сирті само по собі стало політичною віхою», - відзначив спецпосланець ООН з Лівії *Ян Кубіш*.

Отже, сирійський та лівійський політичний діалог триває, але для його успіху обом країнами необхідно мінімізувати вплив деструктивних зовнішніх чинників, що суттєво стримують рух до бажаної мети державної консолідації. Йдеться перед усім про діяльність іноземних найманців, осередків терористичних мереж, різноманітний тиск з боку держав-сусідів та поза регіональних акторів, від яких залежать місцеві суб'єкти політичних відносин. Але навіть в цих умовах уряди в Дамаску та Тріполі провели оцінку внутрішніх потреб необхідних для здійснення постконфліктного відновлення країн.

За оцінками американської неурядової організації *World Vision International* втрати Сирії від десятирічної громадянської війни складають понад 1,2 трлн.\$, і навіть після повного завершення бойових дій її ефекти будуть відчутними до 2035 року. До цього часу втрати збільшаться ще на 200 млрд.\$ [4]. Уряд Б.Асада оцінює, що лише для відновлення зруйнованої інфраструктури сирійський міст необхідно віднайти кошти, що співставні з річним ВВП Греції. У свою чергу економічні втрати Лівії від громадянських війн оцінюються у понад 783 млрд. лівійських динарів (172 млрд.\$) [6].

Важливим учасником постконфліктної реконструкції в Сирії та Лівії воліє виступати Китай, що володіє достатніми можливостями для участі в цих процесах. Від моменту початку сирійської кризи в 2011 р. Пекін вважав, що конфлікт потребує політичного вирішення, досягнутого сирійським народом. Необхідним є перехідний період із примиренням за посередницької участі представників міжнародної спільноти. Для КНР Сирія має велике значення. Перед усім вона є частиною суходольного коридору, який дозволяє отримати вихід до Середземного моря в обхід Суецького каналу. Це дає змогу відродити стародавні євразійські суходольні торгівельні шляхи між Китаєм, Європою та Африкою. Інкorporація Сирії до проекту «*Один пояс, один шлях*» (ОПОШ) могло би укріпити геостратегічні позиції Китаю в Леванті та східній частині Середземномор'я. Пекін розіграє довгострокову комбінацію в арабському регіоні, що також включає отримання доступу до нафтових активів Іраку, отже має зацікавленість в постконфліктній відбудові сусідньої країни.

У Дамаску ОПОШ розглядається в якості можливості стати економічно вбудованою до глобального проекту, що відповідає поточним реаліям зміщення світового центру тяжіння до Азії. Окрім того, Сирія відчайдушно шукає іноземні інвестиції у свою відбудову, тому для уряду Б.Асада Китай надзвичайно цінний партнер. У вересні 2017 року посол Сирії у Китаї Імад Мустафа сказав китайським інвесторам: «Тільки Китай

може відігравати провідну роль у допомозі Сирії реалізувати свою реконструкцію». В очікуванні приходу китайських інвесторів Дамаск надає свою політичну підтримку Пекіну в уйгурському питанні, відкидаючи обвинувачення китайців з боку адміністрації Д. Трампа та Дж. Байдена в геноциді уйгурського населення в Сіньцзяні [2].

Сирію вже відвідала велика кількість делегацій китайських інвесторів та бізнесменів. В 2018 р. відбувся «Перший торговий ярмарок сирійських проектів реконструкції», де були присутні понад 1000 китайських компаній, як пообіцяли вкласти 2 млрд.\$ у возведення індустріальних парків. В 2019 р. керівник Китаю Сі Цзіньпін заявив, що Китай готовий брати участь у відбудові Сирії без попередніх політичних умов. У телефонній розмові між Асадом та Сі, що відбулася в листопаді 2021 р. китайський лідер зауважив, що Китай «підтримує зусилля Сирії щодо реконструкції та розвитку, вітаючи участь сирійської сторони в розбудові ОПОШ».

На відміну від Сирії, де Пекін проводив лінію підтримки уряду Б.Асада, у лівійському конфлікті КНР з 2014 р. проводило політику «збалансованої невизначеності» або «стратегічного неприєднання» [1], що полягала в одночасній ставці на два конкуруючі центри сили в країні, такі як Уряд національної згоди в Тріполі та Лівійську національну армію Х.Хафтара. Пекін залишав собі коридори для співпраці з усіма акторами, які могли би сприяти йому в участі у проектах пост конфліктної відбудови. Це спроба максимізувати свої дипломатичні та економічні вигоди безвідносно результату конфлікту.

Наявна довгострокова зацікавленість Пекіна в інтеграції Лівії до ОПОШ, бо Китай розглядає Лівію – багату нафтою країну, що з'єднує Середземне море з Субсахарською Африкою – як потенційно цінного партнера проекту. Якщо такі країни, як ОАЕ, Росія, Франція чи Туреччина, можуть надати потужну військову допомогу ворогуючим лівійським фракціям для перемоги на полях битв, Китай є однією з небагатьох країн,

що може надати фінансову та технічну підтримку для лівійського відновлення. При цьому здатна відігравати значну роль у реконструкції країни, незалежно від того, яка фракція переважатиме у тривалій громадянській війні [3].

Навесні 2021 року Тріполі відвідала китайська бізнес делегація, аби з'ясувати як китайські підприємства можуть долучитися до планів Лівійського уряду національної єдності щодо інвестування у реконструкцію країни. Серед учасників делегації були представники глобальної інвестиційної компанії *Kimberly Capital Holding*, а також китайських державних компаній у сфері нафтовидобутку, будівництва та проектування мостів, нафтовий терміналів, морських портів [7].

В процесі переговорів голови Президентської Ради Лівії Мухаммада *аль-Менфі* та міністром закордонних справ КНР *Ван І* у вересні 2021 р. головний дипломат Китаю закликав усі сторони лівійського мирного процесу уникати зривів та сприяти політичному врегулюванню у країні. Він відзначив, що обидва народи об'єднує традиційна дружба, й Пекін цінує прихильність Лівії до основних питань, що є важливими для Китаю, який має інтерес бути залученим до проектів економічного відновлення країни [5]. Втім, на лівійському ринку реконструкції, який оцінюється у 111 млрд.\$ активно себе поводить Туреччина, що прагне відігравати роль гравця номер один, з яким китайцям необхідно рахуватися.

Отже, у випадку проблематики постконфліктної реконструкції Сирії та Лівії китайський уряд демонструє значний інтерес до залучення в означені процеси, оскільки це відповідає інтересам реалізації довготермінової китайської стратегії ОПОШ. Втім, аби китайські амбіції були реалізовані в обох країнах необхідно досягти прийнятного для КНР рівня політичної стабільності. Через це Пекін потрапляє у залежність від

політики інших глобальних гравців, що в підсумку підштовхуватиме його до доповнення активної економічної дипломатії політичними засобами, аби мати важелі впливу на внутрішні справи Сирії та Лівії.

Список використаних джерел:

1. Burton, G. Will China Become More Active in Libya? [Електронний ресурс]: The Diplomat, 19.02.2021. – Режим доступу: <https://thediplomat.com/2021/02/will-china-become-more-active-in-libya/>
2. Cafiero G. China Builds Ties with Syria Helping Assad Withstand US Financial Warfare [Електронний ресурс]: Al-Arabiya, 24.07.2021. – Режим доступу: <https://english.alarabiya.net/views/2021/07/24/China-Syria>
3. Chaziza M. China's Libya Policy and the BRI: Sights Set on the Future [Електронний ресурс]: MEI, 22.12.2020. – Режим доступу: <https://www.mei.edu/publications/chinas-libya-policy-and-bri-sights-set-future>
4. Girgin Y. Syrian War Cost \$1.2 Trillion since 2011: Aid Group [Електронний ресурс]: Anadolu, 05.03.2021. – Режим доступу: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/syrian-war-cost-12-trillion-since-2011-aid-group/2165827>
5. Mohamed H. China's Foreign Minister: China Ready to Take Part in Reconstruction Projects in Libya [Електронний ресурс]: Libya Review, 21.09.2021. – Режим доступу: <https://libyareview.com/16933/chinese-foreign-minister-china-ready-to-take-part-in-reconstruction-projects-in-libya/>
6. The Economic Cost of the Libyan Conflict (September 2021) [Електронний ресурс]: ReliefWeb, 28.09.2021. – Режим доступу: <https://reliefweb.int/report/libya/economic-cost-libyan-conflict-september-2021-enar>

7. Zaptia S. Chinese business delegation to discuss Libya's reconstruction and investment [Електронний ресурс]: Libya Herald, 07.04.2021. – Режим доступу: <https://www.libyaherald.com/2021/04/07/chinese-business-delegation-to-discuss-libyas-reconstruction-and-investment/>

Новицька Н.В.⁸

НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ЕФІОПІЇ ЯК ПРИЧИНА КОНФЛІКТОГЕННОСТІ РЕГІОНУ ПІВНІЧНО-СХІДНОЇ АФРИКИ

Нищівна громадянська війна на півночі Ефіопії загострюється. Після початку бойових дій у листопаді 2020 року сили регіону Тиграї відновилися, змусивши федеральні та союзні еритрейські війська відступити в червні. Потім війська з Тиграю просунулися в сусідні райони Амхари. Вони залишаються налаштованими на повернення західної частини Тиграю з-під контролю Амхари. Тим часом Аддіс-Абеба відновила обмеження на допомогу, яка спрямовується до Тиграю, поглиблюючи там умови голоду, а також закуповує зброю, набирає десятки тисяч бійців і, зовсім нещодавно, розпочала нову кампанію, щоб повернути здобутки Тиграю. Конфлікт може залучити й інших сторін. Це може призвести до вторгнення в Судан, якщо оточені сили Тиграю будуть прагнути зовнішньої лінії постачання.

⁸ Аспірантка 2 року навчання, спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Науковий керівник: д. і. н., проф. Дорошко М.С., завідувач кафедри міжнародного регіонознавства

Сили Тиграю борються, щоб відновити канали допомоги регіону, який Аддіс-Абеба значною мірою заблокувала, усунути загрози безпеці та повернути територію, яку вони втратили під час конфлікту та ще не повернули. Але опір з боку місцевих ополчень і регулярних сил наразі зупинив деякі плани лідерів Тиграю, включаючи їх спробу повернути західний Тиграй, яким керує уряд Амхари, який підтримується еритрейськими та ефіопськими солдатами.

Незважаючи на ймовірно десятки тисяч загиблих, обидві сторони залишаються відданими війні. Керівництво Тиграю, підбадьорене їхнім військовим відродженням, і не бажаючи погодитися ні на федеральну блокаду Тиграю, ні на окупацію західного Тиграю своїми історичними північними суперниками, Амхарою [1].

Зі свого боку, Аддіс-Абеба закупила більше військової техніки з-за кордону, щоб краще озброїти та спорядити своїх новобранців, коли вони намагаються відновити перевагу в конфлікті. Однак, схоже, ці зусилля зазнають невдач, оскільки в середині жовтня війська Тиграю просуваються через східну Амхару, займаючи стратегічні місця. Більше бойових дій обіцяють катастрофічні наслідки в найближчій перспективі, посилюючи нестабільність і загострюючи надзвичайну гуманітарну ситуацію на півночі. Аналогічно, через присутність військових з Еритреї, бійці Тиграю наврядчи швидко витіснять Амхару та союзні сили із західного Тиграю, підвищуючи там ризик подальших звірств і продовження руйнівної війни, коли до бою приєднаються озброєні цивільні особи.

Якщо сили Тиграю почнуть отримувати постачання із сусіднього Судану, напруженість між Аддіс-Абебою та Хартумом посилиться, що, можливо, спровокує міждержавну війну [2].

Ситуація на півночі Ефіопії жахлива і може ще погіршитися. Мільйони тиграйців страждають від нестачі їжі, за оцінками, сотні щодня вмирають від голоду. Починаючи з 28 червня, коли федеральні війська

залишили більшу частину Тиграю, до регіону прибуло близько 1000 вантажівок з гуманітарною допомогою, які перевозили лише 14% необхідної допомоги. Агенції, які надають допомогу, пояснюють це інцидентами з безпекою, зокрема нападами міліції 18 липня та 19 серпня. Додатковим фактором є те, що Аддіс-Абеба відключила Тиграй від бюджетних трансфертів і телекомунікацій, електроенергії та банківських послуг, тим самим змусивши населення страждати через федеральний конфлікт з лідерами Тиграю.

Війна завдає шкоди всім ефіопам, ще більше послаблюючи вражену пандемією економіку, що відзначається річним рівнем інфляції 34 відсотка у вересні та дефіцитом твердої валюти, що обмежує імпорт. Оскільки уряд стикається зі скороченням допомоги та боргами з виплатою боргів, на горизонті мало ознак полегшення. У лютому Міжнародний валютний фонд заявив, що очікує, що економічне зростання Ефіопії становитиме лише 2 відсотки у фінансовому році, який закінчився 7 червня, через наслідки пандемії. Раніше передбачалося, що цей показник відновиться до 8,7 відсотка на 2021-2022 бюджетний рік, але наразі існує занадто багато невизначеності, щоб робити будь-які прогнози.

Тиск на сторони конфлікту з метою пошуку врегулювання ситуації на півночі Ефіопії посилюється, і він виходить із низки внутрішніх та міжнародних джерел. 24 вересня ефіопські організації громадянського суспільства закликали до припинення військових дій і переговорів для вирішення всіх криз у країні. Стурбовані сусіди Ефіопії все більш голосно висловлюються про необхідність переговорів і, ймовірно, продовжуватимуть надавати імпульс ідеї мирних переговорів. Прем'єр-міністр Судану Абдалла Хамдук запропонував виступити посередником у конфлікті, на що Аддіс-Абеба дала йому відмову, частково через погані відносини Ефіопії та Судану. Президент Південного Судану Сальва Кіір також запропонував спробувати укласти мирну угоду, не отримавши

офіційної відповіді з Аддіс-Абеби. Коли Абій Ахмед відвідав Кампалу та Кігалі наприкінці серпня, президент Йовері Мусевені та президент Пол Кагаме сказали йому шукати врегулювання шляхом переговорів. Інші глави африканських держав виступили з подібними посланнями на інавгурації Абія Ахмеда на початку жовтня.

Якщо всі сторони в Ефіопії не підуть на необхідні поступки, щоб припинити військові дії з подальшими переговорами, ще багато тисяч людей загинуть від конфліктів і голоду. Продовження війни також загрожує авторитету федерального уряду і, можливо, навіть цілісності та стабільності ефіопської держави. Його крах мав би катастрофічні наслідки не тільки для багатьох із 110-мільйонного населення Ефіопії, але й для інших країн Африканського Рогу, які межують з Ефіопією. Деякі федеральні звинувачення проти лідерів Тиграю цілком можуть бути обґрунтованими, включаючи те, що їхнє ставлення та дії допомогли дестабілізувати країну. Але лідери в Аддіс-Абебі також несуть відповідальність за нинішню ситуацію, і сили Тиграю показали, що вони грізні і не можуть бути повністю розбиті. Лідери, які спричинили цю катастрофу, можливо, не зможуть стерти цю частину своєї історії, але, зробивши примирливі кроки, вони можуть почати будувати нову та кращу – як миротворці та архітектори більш стабільного майбутнього Ефіопії.

Список використаних джерел:

1. Ethiopia's Civil War: Cutting a Deal to Stop the Bloodshed [Електронний ресурс] // Crisis Group. – 2021. October. 26 – Режим доступу: <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/ethiopia/b175-ethiopias-civil-war-cutting-deal-stop-bloodshed>
2. Why is Ethiopia at War with itself? [Електронний ресурс] // The New York Times. – 2021. November. 9 – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/article/ethiopia-tigray-conflict-explained.html>

3. A year of bloodshed, famine and civilian torture. Why is Ethiopia on the brink of all-out civil war? [Електронний ресурс] // ABC News. – 2021. November. 13 – Режим доступу: <https://www.abc.net.au/news/2021-11-14/ethiopia-conflict-civil-war-tigray-addis-ababa/100612326>

Райков А.Е.⁹

ЗАПУСК "ПІВНІЧНОГО ПОТОКУ-2": ЯКИЙ ВПЛИВ ЦЕ МАТИМЕ НА ПОЛОЖЕННЯ ДЕРЖАВ ЦСЄ

Будівництво газопроводу «Північний потік-2» офіційно завершилось. 6 вересня 2021 року надійшло повідомлення, що спеціалісти на баржі «Фортуна» завершили зварювання останньої труби другої гілки газогону, а вже 10 числа керівництво «Газпрому» заявило про кінець будівельних робіт і початок процесу вводу в експлуатацію [1].

Проект «Північного потоку-2» зустрів занепокоєння частини країн Центральної та Східної Європи, які вбачали в ньому посилення геополітичних прагнень Росії, а не суто економічний проект, як це подавали, наприклад, німецькі або австрійські політики.

Ситуація на газовому ринку Європи та потенційне зростання енергетичного впливу Росії не залишились непоміченими і по той бік Атлантики. В США з самого початку негативно ставились до «Північного потоку-2», оскільки це посилювало б залежність країн ЄС від російських енергоресурсів. Натомість самі Штати прагнули закріпитись на європейському енергоринку завдяки постачанню скрапленого газу на континент (активно в цей процес за часів президентства Дональда Трампа включилась Польща) [2]. До 2021 року включно з боку США були накладені

⁹ Аспірант; 1 курс, спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Дорошко Микола Савович

санкційні обмеження на компанії, які займалися будівництвом газопроводу [3], тим самим гальмуючи процес його втілення. Це значно погіршило двосторонні відносини між США та Німеччиною, яка є головною зацікавленою стороною реалізації проекту.

Після приходу до влади в США Джо Байдена почалася ревізія відносин із європейськими союзниками, з якими за минулі 4 роки значно погіршилися партнерство та співробітництво. В адміністрації Байдена панує розуміння, що для США найкращим варіантом є сильна та дружня Європа [4], яка має бути союзником у глобальній боротьбі за демократичні ліберальні цінності. Якщо для офіційних Києва та Варшави побудова «Північного потоку-2» – це програш Заходу, то для Німеччини завершення цього проекту – принципове питання суверенітету та економічної доцільності. До того ж, після виходу Великої Британії з ЄС єдиною країною, з якою Штати можуть якісно та плідно співпрацювати, залишається Німеччина [4]. Тому американці і взяли шлях до пошуку компромісу щодо російського газопроводу.

Крім потреби у відновленні американсько-німецьких відносин, в адміністрації Байдена розуміли, що санкції проти другого «Північного потоку» не спрацювали, адже Росія змогла самостійно добудувати газогін. Санкції були зупинені, а сторони почали шукати компроміс, який оформили остаточно під час зустрічі Ангели Меркель і Джо Байдена в липні цього року [3]. Згідно з ним, будівництво «Північного потоку-2» мало завершитись без проблем. США та Німеччина мають зберегти транзит російського газу через Україну, а також надати офіційному Києву кошти для модернізації та трансформації газотранспортної системи [4]. Серед пунктів домовленостей також зазначається, що сторони мають захистити Україну від агресивних дій РФ в енергетичній сфері, щоб російська влада не могла використовувати газовий шантаж у переговорному процесі. Яким саме чином такий захист буде втілений в реальності, покаже час.

Нині для європейських країн важливим є питання забезпеченості газом для успішного проходження зимового періоду. Це питання набирає особливої актуальності, враховуючи стрімке зростання ціни на газ на європейському ринку [5]. «Газпром» зменшує обсяги поставленого газу, створюючи ажіотаж. На думку російського керівництва, це має змусити очільників європейських країн пришвидшити запуск в експлуатацію «Північного потоку-2», а керівництво ЄС – утриматись від перешкоджання цьому процесу через накладення на газогін принципів Третього енергопакету. Росія пропонує європейським країнам напряму заключати контракти на постачання газу та контракувати потужності нових газопроводів [6].

Таким шляхом пішла Угорщина. Згідно з новим контрактом, вона більшу частину газу буде брати з відгалуження «Турецького потоку» (який за суттю подібний до «Північного потоку») [7], що в разі зменшує прокачку газу через Україну, що відобразиться на доходах українського бюджету.

Для України введення в експлуатацію «Північного потоку-2» є суттєвою проблемою, оскільки зменшується транзит російського газу через територію країни, за який державний бюджет отримував валютний дохід. Зупинка транзиту через Україну потенційно відкриває можливість для нової інтервенції російських військ, оскільки не буде запобіжника цьому, чим сьогодні є газотранспортна система. Також «Північний потік-2» посилюватиме залежність країн ЄС від російських енергоресурсів, що може вдарити по спільній європейській протидії російській агресії. Тому українська сторона прагне будь-яким чином зупинити функціонування газопроводу, аби не нашкодити собі.

Негативно ставиться до проекту нового газогону і сусідня Польща. Крім потенційних проблем із екологією, офіційна Варшава стурбована також послабленням позицій Центральної Європи та посиленням

російсько-німецьких відносин (що змушує проводити паралелі із міжвоєнними роками ХХ ст.). Німеччина є «локомотивом» ЄС, а її перетворення на потужний газовий хаб Європи та пряма енергетична залежність від РФ непокоїть Польщу [8]. З часів президентства Дональда Трампа Польща намагається стати ключовим гравцем на європейському ринку газу завдяки поставкам зі США [2], тому поява такого сильного конкуренту із задекларованими низькими цінами підбурює високопосадовців до відкритої боротьби проти другого «Північного потоку».

Сам факт реалізації «Північного потоку-2» розколює європейську спільноту з середини та посилює залежність від РФ. «Північний потік-2» наразі знаходиться на етапі сертифікації. Україна та Польща намагаються зупинити цей процес, натомість Німеччина, Австрія та Угорщина активно його лобіюють. Від того, як завершиться цей процес, буде залежати подальше становище країн регіону та те, наскільки сильно Росія закріпить переваги на енергетичному ринку Європи.

Список використаних джерел:

1. Строительство "Северного потока-2" завершилось. Что будет дальше? [Електронний ресурс] // BBC. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/russian/news-58343090>.
2. SCISLOWSKA M. Poland signs deal for long-term deliveries of US gas [Електронний ресурс] / MONIKA SCISLOWSKA // AP News. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://apnews.com/article/72568e5c41bd49d0a3515926311ebc7b>.
3. Gardner T. U.S. imposes Nord Stream 2 sanctions; opponents say they won't halt project [Електронний ресурс] / Timothy Gardner // Reuters. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/world/us-issues-nord-stream-2-related-sanctions-russians-blinken-2021-08-20/>.

4. Баунов А. Поток суверенитетов. Зачем США одобрили трубу из России в Европу [Электронный ресурс] / Александр Баунов // Московский Центр Карнеги. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://carnegie.ru/commentary/85028>.
5. Ціна газу в Європі побила новий рекорд і наближається до 2000 доларів за тисячу кубометрів [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-gaz-cina-rekord/31495513.html>.
6. Reznik I. Putin Sees European Gas Crisis as Russia's Golden Chance [Електронний ресурс] / I. Reznik, H. Meyer // Bloomberg. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-13/putin-sees-european-gas-crisis-as-russia-s-golden-opportunity?srnd=premium-europe&sref=Y0jVLcFo>.
7. Венгрия подписала новый долгосрочный контракт с "Газпромом" [Електронний ресурс] // Интерфакс. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.interfax.ru/business/793811>.
8. Премьер Польши считает "Северный поток - 2" крайне вредным проектом [Електронний ресурс] // ТАСС. – 2018. – Режим доступа до ресурсу: <https://tass.ru/ekonomika/4821322>.

Тезбір Р.В.¹⁰

**ВІДНОСИНИ РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР ІЗ КРАЇНАМИ
ТИХООКЕАНСЬКОГО АЛЬЯНСУ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ**

¹⁰ Аспірантка 1 року спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д. і. н., проф. Дорошко М.С., завідувач кафедри міжнародного регіоназнавства

Враховуючи мультиполярність та багатокomпонентність сучасної міжнародної системи, уряд Республіки Сінгапур в останні роки активно розширює вектори зовнішньополітичної діяльності держави, налагоджуючи відносини з країнами Близького Сходу, Субсахарської Африки та Латинської Америки. Окрім політичної взаємодії, пріоритетним є також встановлення тісних торгово-економічних зв'язків. Попри невеликі розміри території та кількість населення, Сінгапур поступово стає зручним хабом для транснаціональних компаній із географічно віддалених регіонів, які прагнуть налагодити торгівлю з країнами Південно-Східної Азії. Саме за ініціативи прем'єр-міністра Республіки Сінгапур Го Чок Тонга (1990-2004) було започатковано регулярне проведення Форуму співпраці Східної Азії та Латинської Америки (FEALAC) як «спосіб подолання розриву між регіонами» [1]. Як країна-засновник та ініціатор, Сінгапур бере активну участь у діяльності форуму та започатковує ряд масштабних ініціатив для сприяння розширенню міжрегіонального співробітництва. Зокрема з 2000 року МЗС країни організовує щорічну програму *FEALAC Journalists' Visit Programme (JVP)* як платформу для кроскультурної комунікації [2], а з 2004 року регулярно проводяться *Latin Asia Biz Forum*, метою яких є встановлення тісних бізнес-зв'язків, розробка спільних стратегій розвитку та пошук шляхів економічних партнерств між бізнесовими колами та урядовими відомствами країн регіонів [3].

У контексті останніх зовнішньополітичних кроків уряду Республіки Сінгапур окрему увагу слід звернути на країни, що входять до складу Тихоокеанського альянсу, а саме - Мексику, Чилі, Перу та Колумбію. Уже наприкінці 2021 року планується підписання угоди про вільну торгівлю між Сінгапуром та країнами-членами вищезгаданої організації (*Pacific Alliance-Singapore free trade agreement, PASFTA*) під час щорічного саміту альянсу, що відбудеться в Колумбії [4].

Після трьох років перемовин сторони дійшли згоди щодо умов договору. Про це повідомив громадськості чинний прем'єр-міністр Сінгапуру Лі Сянь Лун, який у грудні 2020 року вперше був присутнім на саміті Тихоокеанського альянсу, що проходив онлайн у зв'язку з пандемією COVID-19 [5].

Метою укладення такої угоди є передусім активізація торгівлі, посилення співпраці країн у сфері цифрової економіки, енергетики й інфраструктури та поглиблення В2В-кооперації [6]. Лідер Сінгапуру назвав завершення переговорного процесу потужним сигналом, що свідчить про готовність країн-учасниць до налагодження тіснішої багатосторонньої співпраці, незважаючи на глобалізаційну кризу та протекціонізм як негативні тренди сучасних економічних процесів [7]. Міністр торгівлі та інфраструктури Сінгапуру Чан Чун Сін під час прес-конференції зазначив, що така угода забезпечить кращу взаємодію країн, що знаходяться по різні сторони Тихого океану, та стане передумовою побудови потужної регіональної торговельної системи, що базується на чітко визначених правилах [5].

Варто відзначити, що Республіка Сінгапур стане першою державою у світі, яка матиме статус асоційованого члена Тихоокеанського альянсу. Наразі кандидатами на його отримання є також Австралія, Нова Зеландія та Канада (у 2017 році цим країнам одночасно із Сінгапуром було надано статус кандидата в асоційовані члени) [4]. Тож підписання угоди про вільну торгівлю стане ще одним успіхом сінгапурської дипломатії.

Водночас країни, що входять до Тихоокеанського альянсу, становлять інтерес для Сінгапуру з економічних причин. Станом на 2019 рік товарообіг між сторонами сягнув 6,1 млрд. дол. США, що перевищує показники попередніх років [8]. Регіон є перспективним для інвестицій в агропромисловий комплекс і сферу ІТ [1]. Сінгапур як одна з передових

держав у контексті розвитку концепції смарт-сіті планує співпрацювати з країнами альянсу також і в інфраструктурних проєктах. Уряд Лі Сянь Луна прагне заохотити місцеві компанії розглядати Сінгапур як хаб для розвитку бізнесу з країнами Південно-Східної Азії та як надійного посередника в полегшенні колаборації, торгівлі та інвестицій задля взаємної економічної вигоди [8]. Тихоокеанський альянс цікавий також через можливості масштабного імпорту агропродукції на вигідних умовах (передусім для таких агропромислових гігантів, як *Tai Hua Food Industries*, *SunMoon Food Company* тощо). На сьогодні вони у значних обсягах імпортують авокадо, вишні й виноград для китайського ринку. Щодо інфраструктурних проєктів, то слід згадати про *Surbana Jurong*, яка в 2019 році виграла тендер на розробку міжokeанічного коридору в Мексиці [8]. Унаслідок підписання угоди про вільну торгівлю Сінгапур планує збільшити кількість подібних проєктів та й надалі активно підтримувати економічний і соціальний розвиток регіону через інфраструктурні зрушення.

Висновок. У зовнішній політиці Республіки Сінгапур помітним є розширення кола політичних партнерів та пошук нових ринків для торгово-економічної кооперації. В останні роки одним із пріоритетних напрямків стає Латинська Америка. Паралельно з укладенням угоди про вільну торгівлю з Тихоокеанським альянсом уряд планує використовувати вже наявні механізми співпраці, як *Singapore Cooperation Programme* (для підтримки країн, що розвиваються, в досягненні ними *Agenda for Sustainable Development 2030*) та Угоду про всеосяжне та поглиблене транстихоокеанське партнерство (2018).

Список використаних джерел:

1. Keynote Address by Prof S Jayakumar, Deputy Prime Minister and Minister for Law at The FEALAC Young Parliamentarians Forum at The Meritus

Mandarin on Tuesday 23 August 2005 at 11.00am [Электронный ресурс] // Ministry of Foreign Affairs Singapore. – 2005. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.mfa.gov.sg/Newsroom/Press-Statements-Transcripts-and-Photos/2005/08/Keynote-Address-by-Prof-S-Jayakumar-Deputy-Prime-Minister-and-Minister-for-Law-at-The-FEALAC>

2. Member Countries of FEALAC [Электронный ресурс] // Official Website of FEALAC – Режим доступа до ресурсу: http://www.fealac.org/new/about/country_view.do?idx=12

3. FEALAC [Электронный ресурс] // Ministry of Foreign Affairs Singapore – Режим доступа до ресурсу: <https://www.mfa.gov.sg/SINGAPORES-FOREIGN-POLICY/International-Organisations/FEALAC>

4. Pacific Alliance And Singapore Conclude Negotiations For The Free Trade Agreement (PASFTA) [Электронный ресурс] // Alianza del Pacífico. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://alianzapacifico.net/en/pacific-alliance-and-singapore-conclude-negotiations-for-the-free-trade-agreement-pasfta/>.

5. Ang P. Singapore plans to sign free trade agreement with Pacific Alliance in 2021 [Электронный ресурс] / Prisca Ang // The Straits Times. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.straitstimes.com/singapore/singapore-plans-to-sign-free-trade-agreement-with-pacific-alliance-in-2021>.

6. Speech by Second Minister for Foreign Affairs Dr Maliki Osman During the Committee of Supply Debate [Электронный ресурс] // Ministry of Foreign Affairs Singapore. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.mfa.gov.sg/Newsroom/Press-Statements-Transcripts-and-Photos/2021/03/20210301-Speech-2Min-COS-Debate>

7. Ovais S. Singapore to ink free trade deal with Latin American bloc by end of 2021 [Электронный ресурс] / Subhani Ovais // The Straits Times. – 2021. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.straitstimes.com/business/economy/singapore-to-ink-free-trade-deal-with-latin-american-bloc-by-end-of-2021>.

8. Seow Bei Yi. Talks ongoing for Pacific Alliance-Singapore FTA; potential partnerships for food and tech [Электронный ресурс] / Seow Bei Yi // The Straits Times. – 2019. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.straitstimes.com/business/economy/talks-ongoing-for-pacific-alliance-singapore-fta-potential-partnerships-for-food>.

Oleksandra Terentyeva¹¹

Reparations for colonialism in the bilateral relations between the Kingdom of Belgium and countries of the African Great Lakes region

Postcolonial studies integrated into International Relations theory in the 1980s, and they require paying attention to some delicate aspects of postcolonial narrative and of the politics of memory. This last sometimes defines the way bilateral relations between ex-metropolis and ex-colonies are going to develop.

That is precisely the case of the relations between the Kingdom of Belgium and the African Great Lakes region countries. Three East-Central African states that were Belgian colonies up to the 1960s, DR Congo, Burundi and Rwanda, despite political, humanitarian crises they are struggling with, consider the

¹¹ 2-year PhD student in International Relations, Public Communications and Regional Studies program; Institute of International Relations of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Department of International Regional Studies
Research Supervisor: PhD in Political Science, Associate Professor Roman Kryvonos

question of postcolonial reparations as one of the vital in their foreign politics strategies towards Belgium.

The demands for financial reparations and cultural property return to the homeland intensified with the Black Lives Matter movement in 2020. In particular, a series of protests against colonial monuments in public took place in Belgium itself, which revived social debate about the role of the Belgian colonial regime in the country's political strategy. In addition, most of the objects took out of colonies during colonial times (about 80,000 memorials) are in the Royal Museum of Central Africa in the town of Tervuren near Brussels. From 2013 to 2018, the area underwent a renovation procedure that focused on decolonizing the exhibits. Before that, the institution was called "the last museum of colonialism" in the world.

In bilateral relations between Belgium and the Democratic Republic of the Congo, reparations for colonialism are more acute than in other states. In 2020, when DR Congo celebrated its 60th anniversary of independence, Belgium agreed to legally transfer to the country 883 cultural heritage objects, for which scientists have proved the Congolese origin. At the time, Secretary of State for Science Tomas Dermine said that none of these items could belong to Belgium if they had been smuggled into its territory. Another thing is that thousands of objects will be waiting to be studied for one or even two decades. In addition, it is only a matter of legal consolidation of property for the Congolese state. However, Belgium will still keep them on its territory and pay the DRC the cost of the rent. They argue the complexity of transportation, the inability to organize professional storage in the DRC, and the higher tourist attractiveness of Brussels than Kinshasa. Therefore, more tourists could get acquainted with the objects [1, 2].

In the same year, 2020, Lumumbashi University agreed with the Free University of Brussels to transfer ten Congolese skulls exported by the colonial

authorities to Belgium, most likely for commercial sale to the then craniologists. At that time, they researched the link between the skull shape and the standard of living of a particular society [3].

There is a financial question of reparations in the bilateral relations between the Republic of Burundi and the Kingdom of Belgium. In 2020, Burundian Senate President Reverien Ndikuriyo announced Burundi's desire to receive \$ 43 million of postcolonial compensation from Belgium and Germany, as well as an official apology. In this context, the argument of the Burundian side is specific: it appeals to the heredity of the monarchical power as a justification for the current demands of Burundi [4]. That is what distinguishes the case of working on the problems of collective memory in, say, Germany and Israel, where the current government may well oppose the policies of the Third Reich, which is difficult to see in states with a monarchical form of government. This is probably why apologies and regrets for colonial actions are so polarized in bilateral relations between states. In 2020 King Philip of Belgium sent a letter to the President of the DRC, Felix Chisekedi, expressing his regret over his country's policy in the Congo. It did not receive approval among Congolese migrants. The daughter of the first DRC President, Justine M'Poyo Kasa-Vubu, was outraged. First, by the fact that Belgium was forced to take such a step by the demand of civil society in response to the BLM protests, and secondly, by the reminder of independence at a time when "Rwanda currently occupies DR Congo, and everyone knows it" [5,6].

Reparations are essential in the bilateral relations between Belgium and its former colonies, as it is difficult to build consensus. According to Human Rights Watch, 90% of the DRC's population was born after independence [7]. As of 2020, only 2.5 million people in the country, with a total population of 105 million, were over 65, or about 2.5% [8]. Some damage does not have direct consequences in deaths, restrictions on economic growth, or the country's lack of

original cultural objects. This systematic impact needs to be viewed through the prism of human rights and the assessment of the extent to which Belgium's current standard of living has been fuelled by income from the colonies.

In the early postwar years, the Jewish Agency established ties with Jews living outside the future state of Israel to relocate them there. The organization formed the amount of reparations for the four governing states, given the amount spent on rehabilitation of the survivors of the Nazi regime (it was \$ 1.5 billion). In Israel, the views of Knesset parliamentarians were divided, as the desire to receive reparations coincided with the unwillingness to accept "dirty money" [9].

To impartially resolve the issue of reparations, it is necessary to model the development of the Congolese state without the presence of the Belgians there and thus take into account the industrial progress that coincided with their presence. In his article for *The Diplomat*, "Sorry, the United Kingdom Does Not Owe India Reparations," Akhilesh Pillalamarri argues that the existence of empires and their promotion of a nation's dominance in foreign lands is a classic historical process that is not unique to European countries. Another thing is that the colonialism of the nineteenth century coincided with the industrial and scientific revolutions, which required human and natural resources. Still, the functioning of these empires was no different from others before them, including Asian and African [10].

The work of the relevant expert commissions may take years. Nevertheless, their findings could likely give bilateral relations between Belgium and its former colonies a spirit of partnership and a balanced approach to addressing the ideological issues of historical memory.

References:

1. Deutsche Welle (www.dw.com) (2021). La Belgique va restituer à la RDC ses biens culturels | DW | 30.06.2021. [online] DW.COM. Available at: <https://www.dw.com/fr/belgique-rdc-passe-colonial-biens-culturels-restitution/a-58114002> [Accessed 13 Oct. 2021].
2. Cotton, J. (2021). Belgium begins long road to returning looted Congolese art works. Reuters. [online] 6 Jul. Available at: <https://www.reuters.com/lifestyle/belgium-begins-long-road-returning-looted-congolese-art-works-2021-07-06/> [Accessed 13 Oct. 2021].
3. Le Monde and AFP (2020). La Belgique va restituer des crânes de Congolais à la République démocratique du Congo. Le Monde. [online] 16 Oct. Available at: https://www.lemonde.fr/international/article/2020/10/16/la-belgique-va-restituer-des-cranes-de-congolais-a-la-republique-democratique-du-congo_6056310_3210.html [Accessed 13 Oct. 2021].
4. AfricaNews (2020). Burundi Demands \$43bn in Reparations from Germany and Belgium. [online] Africanews. Available at: <https://www.africanews.com/2020/08/27/burundi-demands-43bn-in-reparations-from-germany-and-belgium/> [Accessed 13 Oct. 2021].
5. L'echo (2020). Voici la lettre du roi Philippe à Félix Tshisekedi. [online] L'Echo. Available at: <https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/general/voici-la-lettre-du-roi-philippe-a-felix-tshisekedi/10236172.html> [Accessed 13 Oct. 2021].
6. TV5Monde Info (2020). RD CONGO : les réactions aux regrets du Roi Philippe. [online] www.youtube.com. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=717hU0vMVbo> [Accessed 13 Oct. 2021].

7. Dikiefu Banona, C. and S epulchre, J.-S. (2020). Belgium – Moving from Regrets to Reparations. [online] Human Rights Watch. Available at: <https://www.hrw.org/news/2020/06/30/belgium-moving-regrets-reparations> [Accessed 13 Oct. 2021].
8. CIA.gov (n.d.). Congo, Democratic Republic of the - The World Factbook. [online] www.cia.gov. Available at: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/congo-democratic-republic-of-the/#people-and-society> [Accessed 13 Oct. 2021].
9. American Jewish Historical Society (n.d.). German Holocaust Reparations. [online] www.jewishvirtuallibrary.org. Available at: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/german-holocaust-reparations> [Accessed 13 Oct. 2021].
10. Pillalamarri, A. (2015). Sorry, the United Kingdom Does Not Owe India Reparations. [online] thediplomat.com. Available at: <https://thediplomat.com/2015/07/sorry-the-united-kingdom-does-not-owe-india-reparations/> [Accessed 13 Oct. 2021].

*Хочунська В. А.*¹²

Вихід США з Афганістану: причини і наслідки

¹² аспірант 2-ого року навчання, кафедра міжнародного регіонознавства, спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Київський Національний Університет імені Тараса Шевченка. Інститут Міжнародних Відносин.
Науковий керівник: Дорошко М. С., доктор історичних наук, завідувач кафедри “Міжнародне регіонознавство”

Основні цілі втручання США в Афганістан 2001 року полягали в боротьбі зі сторонами, відповідальними за напади 11 вересня: Аль-Каїдою та урядом Талібану, а також США хотіли упевнитись, що Афганістан не можна використовувати як безпечний притулок для груп, які загрожують безпеці США.

Новий рівень невизначеності та нестабільності з'явився з новинами та кінцевим терміном виходу США з Афганістану, і на сьогоднішній день не існує жодних конкретних планів чи заходів щодо протидії тероризму. Оскільки третина території країни під контролем талібів, а також викликає занепокоєння високий рівень насильства. Терористичні угруповання, такі як "Ісламська держава-провінція Хорасан" (ISKP) у східних провінціях Афганістану та цілеспрямовані вбивства талібів, породжують страх серед мирного населення. Це призвело до нової хвилі афганської міграції, особливо серед висококваліфікованого населення. Погіршення безпекової ситуації ще більше розділить політичні фракції в Афганістані та буде стимулювати регіональних гравців приєднатися до конфлікту, розпалюючи війну та створюючи простір для появи і процвітання насильницького екстремізму.

Для Сполучених Штатів не було хорошого способу вийти з невдалої війни в Афганістані. Президент Джо Байден успадкував стратегічно неспроможну позицію: наближається кінцевий термін виходу, угода, якої Талібан не дотримувався, і занадто мала кількість американських військ на місцях, щоб стримати просування талібів. Єдиним вибором було ескалація, надсилання ще тисяч американських військових для боротьби з талібами або завершення відходу.

Центральною проблемою раптового розпаду афганського уряду є не те, що Сполучені Штати вийшли з Афганістану занадто рано або поспішно, а те, що вони чекали занадто довго. Після того, як уряд США оголосив про намір вийти, урядові сили Афганістану просто розпалися. Слабкість і

корупція в уряді Афганістану були очевидні протягом багатьох років, і Талібан неухильно набирає позиції. Сполучені Штати тривалий час намагалися перевести війну на стійку основу, в якій афганські сили могли б утриматися проти талібів із зменшенням участі США. Ця спроба зазнала невдачі, і її невдача була очевидною роками.

Катастрофа, що розгортається сьогодні, є результатом багаторічного та стратегічного нехтування в Афганістані чотирма президентствами, демократичним та республіканським, як військовими, так і цивільними лідерами. І президенти Барак Обама, і Дональд Трамп пообіцяли припинити війну США в Афганістані. Тільки Байден мав мужність зробити це. Ситуація, що розгортається в Афганістані, є душераздираючою, але альтернатива була б ще гіршою: продовження збільшення людських втрат у війні, яку не можна перемогти. Затягування виведення лише відклало б неминуче. Ще п'ять чи ще 20 років американської участі в Афганістані не змінили б результату.

Тепер Сполучені Штати повинні зосередитися на безпечній евакуації американських дипломатів, а також афганських партнерів та їхніх сімей, які допомагали Сполученим Штатам. Військові операції США перейдуть до загальної антитерористичної місії за допомогою безпілотників, запущених за межі Афганістану, щоб запобігти відновленню терористичними угрупованнями безпечних гавань. За останні два десятиліття Сполучені Штати створили вражаючий антитерористичний апарат і не повернуться до антитерористичної позиції до 11 вересня. Невдача Сполучених Штатів за два десятиліття національного будівництва в Афганістані має викликати тверезу переоцінку меж військової сили.

Сполучені Штати також мають низку вторинних та третинних інтересів в Афганістані. Перший з них - те, що в Афганістані є стабільний уряд, який не ворожий Сполученим Штатам. Уряд Афганістану, в якому таліби є

сильним, можливо, навіть найсильнішим урядовим актором, але не визначає США як стратегічного ворога, задовольняє цьому критерію.

Коли останні збройні сили США покинули Афганістан, рішення президента Джо Байдена продовжити виведення американців спричинило першу велику зовнішньополітичну кризу його президентства. Страшні фотографії після теракту в аеропорту Кабула були результатом бажання від імені Байдена підвести межу під час війни, в яку він ніколи не вірив. Таким чином, Байден намагається гарантувати, що тривала реакція на події 11 вересня не стане головною причиною дій США за кордоном.

Хоча США офіційно оголосили про припинення своїх військових операцій в Афганістані, військові операції насправді не будуть припинені, а перейдуть на новий етап. Сполучені Штати все ще зберігають життєво важливі інтереси в евакуації громадян США, коаліції та афганських союзників, а також у запобіганні додатковим терактам з боку "Аль-Каїди" та інших. Обидві ці цілі, а також інші, вимагатимуть набагато більше роботи (як дипломатичної, так і військової), набагато більше часу та додаткових національних ресурсів. Тепер у Сполучених Штатах є ще багато роботи, щоб зміцнити свої альянси після погано виконаного виходу. Це також вимагатиме нових зусиль, якщо Сполучені Штати намагатимуться подолати цю небезпечну нову еру таким чином, щоб захистити американську безпеку та процвітання.

В умовах погіршення ситуації в галузі безпеки інтереси цих країн, орієнтовані на безпеку, можуть змусити їх зміцнити дипломатичні та безпекові зв'язки між собою. Регіональні держави, швидше за все, вимагатимуть запевнення у талібів, щоб утриматися від приховування екстремістів та сприяти їх економічним інтересам. З цією метою вони можуть взяти на себе провідну позицію в миротворчому процесі в Афганістані. Нещодавнє проведення Тегераном переговорів уряду Талібану та Афганістану та попередні переговори, які проводила Москва, свідчать

про те, що регіональні сили усвідомлюють, що таліби утримуватимуть владу протягом кількох місяців або років, тому побудова відносин з ними у цей критичний час відкриває двері для майбутніх політичних торгів.

Список використаних джерел:

- 1.Оцінки політики Байдена щодо Афганістану розходяться, на тлі наступу Талібану [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com/a/afganistan/6000341.html>
- 2.Christina Lamb, “150 Feared Killed in Taliban Raid on Afghan Military Base,” Times, [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.thetimes.co.uk/article/150-feared-killed-in-taliban-raid-on-afghan-military-base-1f6b07rzm>.
- 3.Hopkins B.D. The Making of Modern Afghanistan. Palgrave Macmillan, 2008. Kepel G. Jihad: The Trail of Political Islam. I.B. Tauris & Co, 2006.
- 4.Prados J. Notes in the CIA's Secret War in Afghanistan // The Journal of American History. 2002. Vol. 89, No. 2.
- 5.“Afghanistan: Hezb-i-Islami Armed Group Signs Peace Deal,” Al Jazeera, [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.aljazeera.com/news/2016/09/gulbuddin-hekmatyar-group-signs-afghan-peace-deal-160922093420326.html>.

СЕКЦІЯ «МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»

Дейнеко Д.О.¹³

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У СТВОРЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ АСЕАН ТА ЇЇ РОЗВИТКУ

Розвиток співробітництва України та держав регіонального об'єднання АСЕАН у економічній та торговельній галузях станом на 2021 рік є визначеним завданням української дипломатії, що відповідає зовнішньоекономічним інтересам України. Згідно Стратегії зовнішньополітичної діяльності України затвердженої Указом Президента України від 26 серпня 2021 року №448/2021 [1], а саме п. 145 та п. 149 співробітництво у військовій, космічній, технологічній сферах, а також торгівля наукомісткими товарами, залучення інвестицій до агропромислового комплексу України визначені пріоритетними напрямками співпраці України з державами Південно-Східної Азії.

Задля ефективного виконання поставлених завдань Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025 рр. [2] передбачає допоміжні інструменти для просування українських товарів та послуг на ринках держав Південно-Східної Азії, зокрема країн АСЕАН. Допоміжними засобами є професійна підготовка співробітників економічних секторів у складі закордонних дипломатичних установ України, забезпечення ЗДУ матеріально-технічними засобами. Досягнення позитивної динаміки двосторонньої торгівлі залежить не тільки від якості товарів та послуг, а головним чином від систематичного підвищення кваліфікації

¹³ Аспірант 2 року навчання спеціальності «Міжнародне право».

Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка. Посольство України в Королівстві Таїланд.

Науковий керівник: д.ю.н., проф. Мицик В.В.

відповідальних за економічний напрям службовців, вивчення договірно-правової основи функціонування регіонального об'єднання, передумов та наслідків прийняття правових інструментів АСЕАН.

У III кварталі 2021 року успішно реалізовані зусилля України стратегічного значення – Верховна Рада України отримала статус спостерігача в Міжпарламентській Асамблеї АСЕАН [3], створено Центр АСЕАН на базі Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка. Тільки комплексне вивчення правових засад функціонування АСЕАН, та окремо кожної з держав об'єднання, дозволить досягти позитивного сальдо торгівлі та розширення представленості товарів українського походження.

Дане дослідження спрямоване вивчити, проаналізувати особливості прийняття та застосування договорів і правових інструментів що забезпечують функціонування Економічної спільноти АСЕАН.

Секретаріат АСЕАН класифікував наявні договори наступним чином: 83 угоди - основні договори; 157 актів - додаткові договори. Близько половина перерахованих документів, а саме 116, є “протоколами” щодо внесення змін до таких базових правових документів, як Угоди про створення АСЕАН [4]. Наприклад, Рамкова угода АСЕАН з торгівлі послугами, укладена у 1995 році, хоч і складається з 14 статей, має 31 додатковий протокол щодо впровадження механізмів ведення переговорів, вирішення спорів або внесення змін до Рамкової угоди [5]. Аналогічно, Рамкова угода АСЕАН про спрощення транзиту товарів містить дев'ять протоколів, що передбачають детальні правила проходження митного контролю. Другою за кількістю категорією правових інструментів після “протоколів” є “угоди”, їх зараз нараховується 73. Також законодавство АСЕАН охоплює 23 документи організаційного характеру та 14 угод про взаєморозуміння.

Поширене використання додаткових правових інструментів свідчить про те, що процес інтеграції в АСЕАН поступовий. Лібералізація ринку послуг є прикладом систематичного розвитку нормативно-правової бази АСЕАН. Хоч основне джерело (Рамкова угода АСЕАН з торгівлі послугами) було підписане 25 років тому, відчутне спрощення транскордонного надання послуг було забезпечене протягом останніх 10 років шляхом прийняття додаткових протоколів. Остаточна домовленість держав АСЕАН щодо повітряного сполучення у рамках угоди АСЕАН з торгівлі послугами була досягнута тільки у 2018 році. У цьому ж році до Багатосторонньої угоди АСЕАН про повітряне сполучення було ухвалено шість додаткових протоколів. Розподіливши зобов'язання у кожній сфері на протоколи, АСЕАН полегшує виконання завдань для країн-членів організації.

У 2003 році лідери АСЕАН схвалили план розвитку Співтовариств, що сприяло прийняттю 18 організаційних правових документів у 2004 році. Як наслідок, десятиріччя з 2001 по 2010 рік стало найбільш продуктивним для лібералізації умов торгівлі та політичних консультацій в АСЕАН. Було ухвалено 9 угод в рамках Спільноти безпеки АСЕАН, 92 акти в рамках Економічної спільноти АСЕАН та три договори для розвитку Соціокультурної спільноти. Найважливішим правовим інструментом у структурі Економічної спільноти АСЕАН, і загалом для Асоціації, стала Хартія АСЕАН, що вступила в силу у 2008 році [6]. Хартія змінила правову основу інституційної структури АСЕАН, Кодифікація усталеної практики та встановлення правосуб'єктності Секретаріату АСЕАН сприяло розширенню міжнародної співпраці. На виконання Хартії було підписано кілька документів: Угода про привілеї та імунітети Асоціації держав Південно-Східної Азії у 2009 році та Протокол до Хартії АСЕАН про механізм врегулювання спорів у 2010 році [7].

Майже 90% усіх правових інструментів АСЕАН вже набрали чинності. Часовий проміжок від підписання угоди та узгодження механізмів виконання до набрання чинності в середньому займає 528 днів, але імплементація окремих актів триває більше десяти років.

В АСЕАН консенсус залишається ключовим принципом прийняття рішень при ухваленні правових документів. Немає жодного нормативно-правового акту, підписаного без консенсусу, навіть у сфері економіки. Навпаки, АСЕАН схвалює поетапну реалізацію зобов'язань. Хоча більшість правових документів АСЕАН набувають чинності лише з повноправним членством, багато документів також дозволяють гнучку участь (тобто діють лише серед певних членів). Такий механізм гнучкості, ймовірно, є жестом підтримки суверенності держав членів, продовжуючи поважати принцип консенсусу у прийнятті рішень. Інституалізація відносин між Україною та АСЕАН шляхом приєднання до Угоди про дружбу та співробітництво у ПСА, участь у Програмі промислового співробітництва дозволить українським експортерам отримати доступ на бажані ринки та заохотити залучення інвестицій у промисловість.

Список використаних джерел:

- 1) Указ Президента України №448/2021 від 26 серпня 2021 року Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>
- 2) Стратегія публічної дипломатії МЗС ухвалена Наказом МЗС від 24 березня 2021 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/strategiyi-mzs>

- 3) Прес-служба Апарату Верховної Ради України. «Верховна Рада України отримала статус спостерігача в Міжпарламентській Асамблеї АСЕАН». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/213237.html>
- 4) Перелік правових інструментів АСЕАН. Веб-сайт Секретаріату АСЕАН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agreement.asean.org/>
- 5) Рамкова угода АСЕАН з торгівлі послугами та Додатки. Веб-сайт Офісу з просування торгівлі АСЕАН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://investasean.asean.org/index.php/page/view/asean-free-trade-areaagreements/view/757/newsid/870/asean-framework-agreement-on-services.html>
- 6) Хартія Асоціації держав Південно-Східної. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>
- 7) Стаття «Економічне співтовариство АСЕАН». Йошифумі Фукунада, Інститут торгівлі та економіки Токіо. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/kRhSGXD>

РОЛЬ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ УГОД У ЗАОХОЧЕННІ ПРАВ ЖІНОК ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ГЕНДЕРНО ДЕЗАГРЕГОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У 1995 році на Всесвітній конференції зі становища жінок було одноголосно ухвалено Пекінську декларацію, яка закликає уряди Сторін забезпечити, щоб їхня торговельна політика на міжнародному та регіональному рівнях не мала негативного впливу на гендерні аспекти економічної діяльності [1]. З цією метою Генеральна Асамблея ООН порекомендувала СОТ та Групі Світового банку підтримати зусилля держав, спрямовані на заохочення прав жінок. На сьогодні жодна угода з пакету договорів системи права СОТ так і не містить положень, які прямо стосуються гендерних питань [2], однак діяльність організації свідчить, що вони все ж знаходяться на порядку денному. Так, 12 грудня 2017 року на Конференції міністрів 118 членів СОТ, серед яких Україна, підписали Спільну декларацію з питань торгівлі та розширення прав і можливостей жінок в економічній сфері, яка наполягає на необхідності зробити торговельну політику гендерно чутливою [3]. Як наслідок, у вересні 2020 року було створено Неофіційну робочу групу з торгівлі та гендеру для активізації зусиль щодо збільшення участі жінок у міжнародній торгівлі.

Положення, що стосуються гендерно дезагрегованого підходу, все частіше включаються до двосторонніх інвестиційних договорів та угод про преференційну торгівлю. Сінгапур також адаптував практику закріплення згаданих норм в угодах про співпрацю у сфері цифрової економіки,

¹⁴ Аспірантка II року навчання спеціальності «Міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Науковий керівник доц. Забара І.М.

зокрема, з Австралією, Чилі та Новою Зеландією. Втім, попри згадані ініціативи, найбільш ефективними для заохочення прав жінок та імплементації гендерно дезагрегованого підходу до ведення економічної діяльності залишаються зовнішньоторговельні угоди (далі - ЗТУ).

Станом на кінець 2020 року серед чинних 577 ЗТУ, 83 – містять, щонайменше, одне положення, присвячене гендерним питанням або правам жінок. У свою чергу, 257 ЗТУ містять норми, які стосуються прав людини, соціального виміру сталого розвитку та вразливих категорій населення, а, отже, охоплюють, гендерні питання побічно. Окрім того, кількість ЗТУ, які мають подібні положення, як і чисельність ЗТУ в цілому, продовжує зростати [2].

Положення, що стосуються гендерно чутливих питань можуть бути визначені як будь-які положення, де чітко згадуються права жінок та проблеми, пов'язані зі статевою ознакою або гендерною ідентичністю (СОГІ). Такі положення можуть мати декілька форм прояву, а саме:

- згадка в преамбулі ЗТУ або в одній із її статей, в якій питання статі регулюється серед низки інших (наприклад, Преамбула до Тимчасової угоди про економічне партнерство між Європейським Союзом та державами Східної та Південної Африки проголошує, що сталий розвиток вимагає повного виконання зобов'язань, взятих, *inter alia*, на Четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок [4]. Подібне формулювання можна знайти ще в 12 ЗТУ [2]);
- внесення до ЗТУ окремої статті, присвяченої гендерній проблематиці (наприклад, стаття 63 Договору Економічного співтовариства західноафриканських держав (ЕКОВАС) фіксує низку зобов'язань, зокрема, виявлення та оцінку всіх обмежень, які перешкоджають жінкам збільшити свій внесок до регіонального розвитку [5]. Подібне формулювання міститься також в інших 10 ЗТУ [2]);

- закріплення у розділі, який прямо не стосується ні прав жінок, ні гендеру (наприклад, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою серед спільних заходів у трудовій сфері передбачає скасування дискримінації за статтю щодо працевлаштування та фаху [6]. Подібне формулювання характерне ще для 64 ЗТУ [2]);
- інтеграція до тексту ЗТУ розділу, присвяченого виключно гендерним питанням (наприклад, ЗТУ між Чилі та Уругваєм, яка є першою угодою, що містить розділ нового покоління з детальними положеннями про внутрішню політику, міжнародне співробітництво, відповідні інституційні домовленості, у тому числі щодо створення торговельного та гендерного комітету [7]. Угода вже стала прикладом для ЗТУ між Канадою та Чилі, між Канадою та Уругваєм, між Чилі та Аргентиною, між Чилі та Бразилією. Окремий розділ, що стосується гендерної проблематики можна знайти ще в 9 ЗТУ [2]).

Окрім основного тексту ЗТУ, гендерні положення можна знайти у додатках до неї, двосторонніх заявах, резолюціях чи директивах, а також пов'язаних угодах. Так, 4 серпня 2020 року Канада, Чилі та Нова Зеландія підписали першу Глобальну угоду про торгівлю та гендер, яка доповнює двосторонні ЗТУ між ними та передбачає, з-поміж іншого, принцип неможливості відходу від забезпечення гендерної рівності для сприяння торгівлі та інвестиціям [8].

Ведення сталої міжнародної торгівлі неможливе без забезпечення рівної участі в ній жінок та чоловіків. Економічна сфера в цілому залишається однією з найбільш гендерно розбалансованих, що потребує активних дій як з боку національних урядів, так і міжнародних організацій. Практика укладення двосторонніх та багатосторонніх торговельних договорів свідчить про те, що чутливі питання, зокрема, і захист прав жінок, гальмують переговорний процес. Втім, на сьогодні існує широкий простір для пошуку консенсусу: від закріплення гендерних положень в Преамбулі

до розробки спеціального розділу. Найбільш ефективним при цьому, як з точки зору ведення переговорів, так і з погляду впливу на права жінок, є винесення гендерних положень в окремий міжнародний договір, пов'язаний із ЗТУ. Тоді остання набуде форми «парасолькової угоди», часто використовуваної Канадою у її торговельній практиці. Однак, станом на 2021 рік, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою має досить слабкий вплив на права людини, зокрема, і через слабку клаузулу про права людини, і через те, що гендерна проблематика згадується в ЗТУ лише 1 раз. Відтак, є доцільним розпочати переговорний процес з метою посилити позитивний вплив угоди у даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Пекінська декларація, прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text (Дата звернення: 02.10.2021).
2. Monteiro J.-A. The evolution of gender-related provisions in regional trade agreements. WTO. Staff Working Paper ERSD-2021-8. January 2021. URL: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd202108_e.pdf (Дата звернення: 03.10.2021).
3. Joint Declaration on Trade and Women's Economic Empowerment on the Occasion of the WTO Ministerial Conference in Buenos Aires in December 2017. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc11_e/genderdeclaratio_nmc11_e.pdf (Дата звернення: 02.10.2021).
4. The Interim Agreement between establishing a framework for an Economic Partnership Agreement between the Eastern and Southern Africa States, on the one part, and the European Community and its Member States, on the other part. 2012. URL: <https://eur->

- lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2012:111:FULL&from=EN (Дата звернення: 02.10.2021).
5. ECOWAS Revised Treaty. 1993. URL: <https://www.ecowas.int/wp-content/uploads/2015/01/Revised-treaty.pdf> (Дата звернення: 03.10.2021).
6. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою, підписана 11 липня 2016 року. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/94-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kanadoju/ugoda-pro-vilnu-torgivlyu-mizh-ukrayinoju-ta-kanadoju> (Дата звернення: 03.10.2021).
7. Chile-Uruguay Free Trade Agreement on October 4, 2016. URL: http://www.sice.oas.org/TPD/CHL_URY/CHL_URY_e.asp (Дата звернення: 02.10.2021).
8. Global Trade and Gender Arrangement (GTGA), negotiated by Canada, Chile and New Zealand on August 4, 2020. URL: http://www.sice.oas.org/TPD/GTGA/GTGA_Signed_Jt_Comm_e.pdf (Дата звернення: 03.10.2021).

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”

Пророк В. В.¹⁵

Майнові/немайнові вимоги у малозначних справах

Інститут малозначних справ, запроваджений Законом № 2147-VIII 03.10.2017 р. [1], був впроваджений у цивільний процес України в тому числі на виконання Рекомендації № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи 28 лютого 1984 року державам-членам щодо принципів цивільного судочинства [2] та рекомендація № R (95) 5 Комітету Міністрів Ради Європи від 07 лютого 1995 року державам-членам щодо покращення функціонування системі процедур оскарження у цивільних і господарських справах [3].

Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи від 28 лютого 1984 року рекомендує державам-учасницям прийняти чи посилити, залежно від обставин, будь-які заходи, які на їх думку необхідні для удосконалення цивільного судочинства, керуючись при цьому принципами, викладеними в додатку до цієї рекомендації.

Зокрема, принцип 8 принципів цивільного судочинства, спрямованих на удосконалення судової системи, передбачає визначення конкретних правил чи зводу правил для прискорення вирішення таких спорів:

- а) у невідкладних справах;
- б) у справах, пов'язаних з безспірним правом, у справах з узгодженими вимогами та справах на дрібні суми;

¹⁵ аспірант 4го курсу спеціальності міжнародне право;
Інститут міжнародних відносин КНУ ім. Т. Шевченка;
науковий керівник Муравйов В. І., д. ю. н., професор кафедри міжнародного приватного права.

с) у зв'язку з дорожньою-транспортними подіями, трудовими спорами, спорами між орендодавцем та орендарем житла та певними питаннями сімейного права, зокрема встановлення та перегляд розміру аліментів.

Для цього можна скористатися одним чи кількома з наведених заходів:

- спрощені методи відкриття провадження;
- розгляд без засідань чи з лише одним засіданням або, залежно від обставин, з проведенням попереднього підготовчого засідання;
- проведення виключного письмового чи усного провадження, залежно від обставин;
- заборона чи обмеження певних заперечень чи доводів;
- більш гнучкі правила подання доказів;
- розгляд без перерв чи лише з короткими перервами;
- призначення судового експерта, як *ex officio* так і за клопотанням сторін, наскільки це можливо при відриті провадження;
- активна участь суду у веденні справи і витребуванні та отриманні доказів.

Такі конкретні правила чи звід правил, залежно від обставин, можуть бути обов'язковими, застосовуватися за заявою сторони чи зі згоди усіх сторін.

З урахуванням змін внесених Законом № 460-IX від 15.01.2020 р. [4] частина шоста статті 19 ЦПК України [16] для цілей цього Кодексу відносить до малозначних справ:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

3) справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства);

4) справи про розірвання шлюбу;

5) справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Отже, як бачимо, і Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи від 28 лютого 1984 року і власне стаття 19 ЦПК України відносить до справ, що підлягають розгляду за спрощеною процедурою (малозначних справ), не лише справи з майновими вимогами, але і інші категорії справ, що можуть не мати майнової оцінки.

Разом з тим, Верховний Суд у складі колегій суддів Касаційного цивільного суду у своїй практиці дійшов до висновку, що за майновим критерієм малозначними не можна вважати справи, в яких заявлені немайнові вимоги [5].

Так Верховний Суд у наведених справах дійшов до висновку, що справа, ціна позову в якій не перевищує наведеного порогу, не може бути малозначною в силу закону в тому разі, якщо серед первісних чи зустрічних позовних вимог наявні вимоги немайнового характеру, а тому така справа може бути визнана малозначною лише за постановлення ухвали суду про віднесення її до категорії малозначних.

Однак зазначений підхід Верховного Суду видається сумнівним і може бути пов'язаний, по перше, з помилковим сприйняттям так званих «немайнових спорів» як не пов'язаних з майновими вимоги, та по друге, з думкою, що малозначними за визначенням закону можуть бути лише спори на дрібні суми.

Водночас слід розуміти, що переважна більшість вимог, які заявляються до суду як «не майнові» переслідують насправді вирішення саме майнових спорів, як до прикладу у одній з наведених справ заявлена зустрічна «немайнова» вимога про визнання недійним договору переслідувала конкретну майнову мету – не сплачувати заборгованість за таким договором. Отже, вимога про визнання договору недійсним насправді невіддільна від вимоги про застосування реституції за таким договором і за своєю природою є вимогою майнового характеру.

З іншого боку наведені вище положення Рекомендації № R (84) 5 та ЦПК України свідчать про те, що малозначних спорів віднесені якраз і спори, які в класичному розумі можна вважати немайновими. З іншого боку при буквальному прочитанні закону – немайнова вимога, тобто оцінка якої відсутня, нульова, завжди буде вимогою за ціною нижчою ніж встановлений граничний ліміт.

В свою чергу підпункт б) пункту 2 частини 3 статті 389 ЦПК України встановлює чіткий запобіжник щодо можливості перегляду справи в касаційній інстанції, якщо малозначна справа з немайновими вимогами може вплинути на іншу справу, що за власним розміром вимог не може вважатися малозначною.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального

кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>;

2. Рекомендація № R (84) 5 Комітету Міністрів Ради Європи від 28 лютого 1984 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_126;
3. Рекомендація № R (95) 5 Комітету Міністрів Ради Європи від 07 лютого 1995 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_153;
4. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20>;
5. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>;
6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 24 липня 2019 року у справі № 559/1313/17 (провадження № 61-47587св18) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83335472>;
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 27 грудня 2018 року у справі № 589/3937/17 (провадження № 61-11921св18) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78979430>;
Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 11 липня 2019 року у справі № 583/783/18 (провадження № 61-10656св19) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82968166>.

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ І ЄС У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО ПРАВА

У 2014 році Україна остаточно підтвердила європейський та євроатлантичний вектор свого розвитку шляхом підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. 25 жовтня 2017 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», яка передбачає виконання плану заходів з гармонізації українського законодавства, у тому числі у сфері банківського права [1]. Планом заходів передбачається, зокрема, імплементація міжнародних стандартів та актів ЄС щодо запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, впровадження принципів ефективного банківського нагляду Базельського комітету, запровадження вимог щодо внутрішньої оцінки достатності капіталу банку (ІСААР), приведення у відповідність з правом ЄС вимог до структури капіталу банків, тощо [1]. У 2018, 2019 та 2020 роках Кабінет Міністрів України Постановами №№ 1109, 1005, 1065, 359, 808 та 826 вніс зміни до Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію з метою підвищення ефективності процесу європейської інтеграції України. У 2018 році на рівні Національного банку України також був затверджений план заходів з виконання Угоди про асоціацію та Стратегія фінансового розвитку України до 2025 року [2].

Проте варто зазначити, що програма гармонізації українського законодавства у банківській сфері не відповідає сучасним напрямкам

¹⁷ Штогрін Кирил Валерійович, асистент кафедри міжнародних фінансів Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

розвитку банківського законодавства ЄС [3]. В останні декілька років у законодавстві ЄС у сфері банківського права відбулися значні зміни, зокрема, наприклад, було утворено Європейську раду з системних ризиків (European Systemic Risk Board, ERSB), аналог якої в Україні поки що відсутній. Європейська рада з системних ризиків виконує роль макропруденційного наглядового органу та працює над запобіганням системним ризикам для всієї фінансової системи ЄС. ЄРСР виконує функції моніторингу та оцінки потенційних загроз фінансовій стабільності, які виникають внаслідок макроекономічних подій та всередині фінансової системи в цілому, забезпечує раннє попередження про загальносистемні ризики, які можуть накопичуватися, і, у разі необхідності, надає рекомендації щодо дій для подолання цих ризиків. Створення ЄРСР дозволило наблизитися до вирішення однієї з фундаментальних проблем, яку викрила Світова фінансова криза 2007-2008 років, а саме вразливість фінансової системи, зокрема банківської, до взаємопов'язаних, складних, галузевих та міжгалузевих системних ризиків. Діяльність цього наглядового органу значною мірою координується ЄЦБ, оскільки саме ЄЦБ координує єдину грошово-кредитну політику ЄС. ЄРСР не має регуляторних повноважень і, отже, виконує лише дорадчі функції. Проте ЄРСР має право вирішувати, чи залишатимуться його зауваження та рекомендації конфіденційними або публічними. Щодо структури ЄРСР, то до її складу входять президент ЄЦБ як його голова, заступник голови (представник країни ЄС, яка не входить до зони євро), президенти 27 національних банків країн-членів ЄС, віце-президент ЄЦБ, голови трьох європейських наглядових органів, що складають Європейську систему фінансового нагляду, та представник Європейської Комісії. В умовах зростаючої невизначеності та взаємозалежності системні ризики набули суттєвого значення для ефективного функціонування світової фінансової системи та національних фінансових систем різних країн [4, 5]. Варто

зазначити, що регулювання системних ризиків стикнулося з низкою нових викликів. Глобальна невизначеність на фінансових ринках ще раз підтверджує важливість вчасно ідентифікувати системні ризики та ефективно на них реагувати. Органи фінансового нагляду та центральні банки постійно знаходяться у пошуку нових інструментів виявлення системних ризиків та вдосконалення існуючих моделей для визначення та оцінки потенційних загроз стабільності фінансової системи [5].

Отже, успішність та ефективність подальшої євроінтеграції та гармонізації українського законодавства потребує включення останніх тенденцій розвитку європейського законодавства. Наприклад, шляхом створення окремого органу з управління ризиками в системі органів регулювання фінансової системи України або уповноваження вже існуючого органу на виконання зазначених функцій.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 «Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Національний Банк України. Рішення Правління Національного банку України від 18 березня 2021 року № 97-рш.
3. Центр Разумкова. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Київ. 2020.
4. European Systemic Risk Board. Annual report 2019. 2020.
5. Zilioli C., Wojcik K. P. European Banking Union: A Giant Step Towards European Integration and a Challenge for Judicial Review. Judicial Review in the European Banking Union. Edward Elgar Publishing, 2021.

СЕКЦІЯ “ПОРІВНЯЛЬНЕ І ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО”

*Мамедієва Г.Р. *¹⁸*

Питання обмеження контенту що містить сексуальну експлуатацію та насилля над дітьми: практика Європейського Союзу

Враховуючи процес інтеграції України до Єдиного Цифрового Ринку Європейського Союзу [1], Україна має гармонізувати свої підходи до захисту дітей в інтернеті, а саме питання обмеження незаконного та шкідливого контенту, тому вбачається доцільним провести аналіз застосовного права Європейського Союзу. Видалення протиправного контенту або обмеження до нього доступу є легітимним інтересом держави, який відповідає обов'язку захищати права користувачів.

Директива ЄС 2011/93/ЄС [2] передбачає обов'язок держав-членів ЄС негайно видаляти матеріали що містять сексуальну експлуатацію та насилля над дітьми (СЕНД) на ресурсах, доступ до яких надається з їх території та докладати зусиль для видалення або обмеження доступу до матеріалів, доступ до яких надається з третіх країн. Блокування має здійснюватися за прозорими процедурами, бути необхідним і пропорційним, відповідальні органи мають інформувати користувачів щодо причин обмежень доступу до сайтів, забезпечується можливість судового оскарження заходів.

Подібні запобіжники найчастіше потрібні для уникнення блокування правомірного контенту, позаяк деякі методи блокування найчастіше мають такий побічний ефект. Європейська Комісія у коментарі до Директиви пояснює, що загалом вітаються будь-які заходи, які досягають мети

* Аспірант 3 року навчання спеціальності «Міжнародне право»

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – доцент Криволапов Б.М.

блокування цього контенту, включаючи добровільний моніторинг та блокування Інтернет-посередниками.

Держави-члени ЄС часто впроваджують Директиву через закріплення відповідних норм у кримінально-процесуальному законодавстві (вилучення матеріалів у кримінальному процесі чи прямий припис про оперативне видалення протиправних матеріалів), та через Директиву ЄС про електронну комерцію [3]. Імплементация зобов'язання через Директиву про електронну комерцію передбачає обмеження відповідальності Інтернет-посередників, якщо вони виконують нейтральну роль при передачі чи збереженні інформації (ніяким чином її не модерують) та у разі, якщо вони дізнаються про наявність протиправного контенту у своїх мережах, то вони оперативно обмежують доступ до нього. Це положення є основою для розвитку у країнах ЄС процедури notice and takedown.

Держави-члени впровадили процедури notice and takedown щодо контенту, який містить СЕНД, через національні гарячі лінії за допомогою яких користувачі можуть повідомити про відповідні матеріали. Мережею таких гарячих ліній є INHOPE: вона включає 46 гарячих ліній у 42 країнах, включно зі всіма державами-членами ЄС.

Гарячі лінії зазвичай спочатку отримують повідомлення від користувачів про місцезнаходження протиправного контенту (URL-адреса), потім проводять аналіз контенту та у випадку його суперечності закону інформують хостинг-провайдера та правоохоронні органи. Щодо видалення контенту, то часто воно можливе без залучення правоохоронних органів, залежно від домовленості між операторами гарячих ліній, правоохоронними органами та провайдерами (наприклад, у Франції, Угорщині, Польщі, Португалії, Великій Британії тощо) [4]. У деяких країнах правоохоронні органи інформують провайдерів про необхідність

видалення протиправного контенту (зокрема у Німеччині, Болгарії, Естонії, Фінляндії, Словаччині) [4], а у деяких - необхідне рішення суду з можливістю, щоправда, тимчасово блокувати контент до винесення відповідного рішення (Кіпр та Хорватія)[4].

Якщо контент, що містить СЕНД, знаходиться у юрисдикції третьої країни, то держави-члени ЄС використовують ресурси мережі INHOPE [5] для його видалення, у інших випадках, гарячі лінії спрямовують звернення до відповідальних правоохоронних органів у цих країнах через Європол [6] чи Інтерпол [7]. За даними Єврокомісії [8], взаємодія через гарячі лінії показує значну ефективність у швидкості видалення протиправного контенту.

У випадках, коли видалення контенту з різних причин є неможливим, держави-члени ЄС також використовують механізми блокування, які у деяких країнах потребують дозволу суду (Іспанія, Угорщина) [4], запитів правоохоронних органів (Франція, Італія, Португалія) [4] або ж впроваджуються провайдерами добровільно (Болгарія, Чехія, Велика Британія) [4]. Здебільшого правоохоронні органи або галузеві регулятори формують список протиправних веб-сторінок та передають його провайдерам. Деякі країни (Франція, Італія) [4] передбачають більш детальний процес обмеження доступу до протиправного контенту.

На Україну ще очікує прийняття законодавства для протидії СЕНД. У пошуках шляхів ефективної протидії таким явищам, для повноцінної відповідності стандартам, визначеними ЄСПЛ, та профільним Директивам ЄС важливо зберегти баланс між захистом дітей як вразливої категорії населення та свободою вираження поглядів, правом на приватність та правом на доступ до інформації.

Список використаних джерел:

1. Strategy on integration of Ukraine into the European Union Digital Single Market (“Roadmap”) approved by V Committee in trade configuration EU-UA 2020
<https://docs.google.com/document/d/1VUVbLXU-gGMno1FIItHjKgw7trhaJPwU/edit>
2. Directive 2011/93/EU on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography, Article 25 of the Directive covers 'measures against websites containing or disseminating child pornography <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0093>
3. Directive 2000/31/EC ('Directive on electronic commerce') <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32000L0031>
4. Report from the Commission assessing the implementation of the measures referred to in Article 25 of Directive 2011/93/EU of 13 December 2011 on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52016DC0872>
5. Global network of member hotlines, leading the fight against Child Sexual Abuse Material (CSAM) online <https://www.inhope.org/EN>
6. European Cybercrime Centre - Ec3 <https://www.europol.europa.eu/ec3>
7. International Criminal Police Organization and we are an inter-governmental organization <https://www.interpol.int/>
8. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Online Platforms and the Digital Single Market

Opportunities and Challenges for Europe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0288>

Natalia Fokina¹⁹

Impact of EU state aid regulation and jurisprudence on enforcement of state aid rules by Ukrainian courts

Given the fact that state aid institute has been functioning in Ukraine on domestic level since 2 August 2017 in full scale, which is relatively short timeframe, it is crucial to research court practice related to state aid. Moreover, hence not only the legislative frameworks and law enforcement practice of European institutions, but also EU Court jurisprudence should be implemented in the work of the national authorities of Ukraine [1].

In 2018, the AMCU adopted 2 decisions on state aid incompatible with competition, termination of such aid and its recovery. In particular, Decision No. 652-p of the AMCU dated 20 November 2018 [2] as to measures in passenger car transport, Decision No. 654-p of the AMCU dated 20 November 2018 [3] as to measures in waste management. As of 10 December 2019, the AMCU adopted 1 decision on state aid incompatible with competition, termination of such aid and its recovery. This is established in AMCU Decision No. 645-p dated 26 September 2019 [4]. In this case connected to construction and reconstruction of educational, healthcare, sport and residential buildings, not all measures were rendered as incompatible state aid. The funds aimed at reconstruction itself by contractor were determined not to be state aid, and up to 2,5 per cent of that

¹⁹ PhD student; 2nd year, international law
Kyiv Taras Shevchenko University, Institute of International Relations
Ms. Kseniia Smyrnova, doctor of law, professor

amount the municipal enterprise retained for “maintaining contractor” was ruled to be incompatible state aid. Therefore, the AMCU did not cancel the measure altogether, but obliged to change business process in which the measure was implemented. This is a balancing approach on the part of AMCU, however, the necessary changes as to management of procurement of construction services and the maintenance of the contractor will have to be done in a very cautious manner by the municipality and the implications carefully assessed as there are some risks connected to the change of organization managing contractor.

When the AMCU decision was appealed to the court, the following conclusions were made. The Kyiv Circuit Administrative Court fully supported the reasoning and application by the AMCU of both domestic and the EU law. The Kyiv Circuit Administrative Court made the same references to the sources of EU law as the AMCU had.

Another issue of interest was that in plaintiff’s opinion, the AMCU limited itself only to the application of Article 5 (2) of Regulation (EC) No 1370/2007, while other mandatory provisions (in particular, as regards the avoidance of overcompensation, the establishment of pre-determined public substantiated compensation parameters, as provided for in Articles 4, 6 and the Annex to Regulation (EC) No 1370/2007) were ignored by it without any explanation. The plaintiff also claimed that such approach is unreasonable given that, in accordance with Article 8 (2) of Regulation (EC) No 1370/2007, Member States of the European Union are obliged to fully comply with Article 5 of Regulation (EU) No 1370/2007 used by the AMCU only since December 3, 2019.

The plaintiff drew the court's attention to the fact that the position of the AMCU does not contain the defendant's objections as to the inconsistency of the national legislation of Ukraine as to the requirements of the competitive procedure for the appointment of a car carrier with European Union law. The plaintiff claimed that “the defendant achieved a somewhat absurd result, namely, by virtue of Regulation (EU) No 1370/2007, applying provisions of national law

which do not comply with European Union law (including Regulation (EU) No 1370/2007), but not less used by the AMCU as a reason to ignore the Altmark Criteria, which is part of European Union law”. The first instance court ruled in favour of the AMCU.

The Supreme Court reiterated the judgement of the first instance court ruled in favour of the AMCU. The decision of the AMCU and court judgments contained references to the EU-Ukraine AA, TFEU, EU jurisprudence – namely, the Altmark case. Hence, it can be concluded that Ukrainian courts rely not only on regulatory provisions having to do with state aid law, but ECJ jurisprudence as well. On the other hand, it can be noted that in the first court case relating to state aid in Ukraine the court did not develop its own legal analysis, rather referring to reasoning given by the parties. However, the judgments were rendered in favour of state aid authority and recovery.

List of the sources used:

1. Smyrnova K. Enforcement of Competition Rules in the Association Agreement between EU & Ukraine / K.Smyrnova // Yearbook of Antitrust Regulatory Studies. – 2014. – Vol. 7(10). – P. 263-278.
2. Рішення Антимонопольного комітету України № 652-р від 20 листопада 2018 р. “Про визнання нової державної допомоги недопустимою для конкуренції, припинення та повернення незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції” [electronic source] // TheAMCU website. – access date 5 December 2019 – Access mode: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=145641&scheme=main>
3. Рішення Антимонопольного комітету України № 654-р від 20 листопада 2018 р. “Про визнання нової державної допомоги недопустимою для конкуренції, припинення та повернення

незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції” [electronic source] // TheAMCU website. – access date 10 December 2019 – Access mode: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=145644&sche ma=main>

4. Рішення Антимонопольного комітету України № 645-р від 26 вересня 2019 р. “Про результати розгляду справи про державну допомогу” [electronic source] // TheAMCU website. – access date 10 December 2019 – Access mode: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=152167&sche ma=main>

*Футорянська К.П.**

ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАСТОСУВАННЯ НЕГАЙНИХ ЗАХОДІВ ЄВРОПЕЙСЬКИМ КОМІТЕТОМ З СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

Застосування Європейським комітетом з соціальних прав (надалі – ЄКСП) негайних заходів (immediate measures) задля захисту соціальних прав людини, гарантованих Європейською соціальною хартією (переглянутою), вбачається актуальним правозахисним питанням через нагальну потребу належного гарантування всього спектру зазначеної групи прав. Можливість застосування негайних заходів ЄКСП з’явилась лише в 2011 році, коли в Регламент було включено відповідне Правило 36. Так,

* Аспірантка 2 року навчання спеціальності “Міжнародне право”, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: Федорова Алла Леонідівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

згідно з п.1 Правила 36 Регламенту ЄКСП, “на будь-якому етапі розгляду скарги Комітет може на прохання сторони або за власною ініціативою вказати сторонам на негайний захід, якій слід вжити з метою запобігання заподіяння непоправної шкоди відповідним особам” [1].

Слідуючи прикладу Європейського суду з прав людини, ЄКСП розширив закріплене у Регламенті положення щодо негайних заходів на практиці та вказав, зокрема, на наступне. Негайні заходи мають виключний характер [2, п.1], їх застосування повинно бути необхідним для уникнення ризику заподіяння серйозної та непоправної шкоди, а також для забезпечення ефективного дотримання прав, визначених Європейською соціальною хартією, метою якої є захист прав не лише в теорії, але й на практиці [3, п.1]. Перелічені характеристики пояснюють невелику кількість позитивних рішень ЄКСП щодо застосування негайних заходів.

Враховуючи особливу природу негайних заходів та наявність в кожній окремій справі особливих фактичних обставин, визначення на нормативному рівні конкретного переліку можливих заходів, до яких може вдаватися ЄКСП, є недоцільним. Отже, для практичного розуміння негайних заходів, які може застосовувати Європейський комітет з соціальних прав, пропонується розглянути справи, де ЄКСП прийняв відповідні позитивні рішення. Для більшої зручності негайні заходи можна поділити на дві групи – загальні та конкретні.

Зокрема, негайні заходи загального характеру були призначені ЄКСП за скаргою No. 86/2012 *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v. the Netherlands*. Так, ЄКСП зазначив у якості негайного заходу про необхідність урядом Нідерландів “вжити всіх можливих заходів з метою уникнення заподіяння серйозної, непоправної шкоди особам, які перебувають під прямим ризиком залишення без місця для тимчасового перебування та проживання, шляхом впровадження скоординованого підходу як на загальнонаціональному, так і на місцевому

рівнях аби забезпечити основними потребами (надання притулку) відповідних осіб” [2, п.1]. Подібним чином негайний захід було сформульовано у рішенні за скаргою No. 90/2013 Conference of European Churches (CEC) v. the Netherlands. Така загальність у визначені негайних заходів може бути обґрунтована тим, що справи стосувались порушень низки прав, гарантованих Європейською соціальною хартією, у результаті запропонованих державою змін до національного законодавства. Отже, аби не перетнути червону лінію, ЄКСП у вищезазначених справах окреслив заходи більш загально.

Прикладом рішень, де Європейський комітет з соціальних прав визначив негайні заходи конкретно, можуть бути справи за скаргою No. 173/2018 International Commission of Jurists (ICJ) and European Council for Refugees and Exiles (ECRE) v. Greece, за скаргою No. 178/2019 Amnesty International v. Italy, за скаргою No. 185/2019 European Roma Rights Centre (ERRC) v. Belgium. Зокрема, у рішенні щодо застосування негайних заходів за скаргою No. 173/2018 ЄКСП зазначив про необхідність урядом Греції вжити всіх можливих заходів з метою запобігання заподіяння серйозної, непоправної шкоди неповнолітнім мігрантам, які перебувають в ситуації, що несе прямий ризик їх життю, фізичній та моральній недоторканності, зокрема шляхом: забезпечення опікуном, коли визначено, що розлучена з батьками або несупроводжена дитина, потребує міжнародного захисту; забезпечення використання альтернатив утриманню дітей-мігрантів; забезпечення доступом до продуктів харчування, води, освіти та відповідного житла; забезпечення доступом до медичної допомоги [4, п.18]. У рішенні про застосування негайних заходів за скаргою No. 178/2019, ЄКСП застосував такі заходи за власною ініціативою та вказав уряду Італії на необхідність вжити всіх можливих заходів для усунення загрози заподіяння серйозної та непоправної шкоди виселеним особам та тим, кого стосується зазначена скарга, зокрема шляхом: гарантування, що виселені

особи не стануть безхатченками; гарантування, що виселення не призведе до того, що такі особи зіткнуться з неприйнятними умовами життя [5, п.14].

Невиконання негайних заходів, що призначаються Європейським комітетом з соціальних прав, призводить до того, що у рішенні по суті справи ЄКСП вказує на порушення конкретних положень Європейської соціальної хартії, що було допущеною стороною справи. Найчастіше негайні заходи застосовуються щодо порушення ст.31 Європейської соціальної хартії – право на житло, зокрема, у випадку існування ризику залишення осіб бездомними. Однак, як свідчить практика ЄКСП, негайні заходи призначаються в поодиноких та виключних випадках.

Отже, ЄКСП застосовує негайні заходи у разі існування ризику заподіяння непоправної та серйозної шкоди, порушення соціальних прав, гарантованих Європейською соціальною хартією, аби вказати відповідній стороні на кричуще порушення гарантованих прав до прийняття рішення по суті справи. Розглядаючи обґрунтованість застосування Правила 36 Регламенту ЄКСП досліджує та враховує відповідну практику застосування Правила 39 Європейським судом з прав людини. Враховуючи, що ЄКСП розглядає лише колективні скарги, такі рішення найчастіше супроводжуються широким висвітленням проблематики в ЗМІ та в роботі відповідних неурядових організацій, що в свою чергу покликано вплинути на державу задля належного виконання призначеного негайного заходу.

Список використаних джерел:

1. Rules of the Procedure of the European Committee on Social Rights// European Committee on Social Rights – Available at: <https://rm.coe.int/rules-rev-320-en/1680a2c899> (accessed October 17, 2021).
2. Decision on immediate measures: European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v. the Netherlands, Complaint No. 86/2012)// European Committee of Social Rights. Available at:

[https://hudoc.esc.coe.int/eng/#{%22fulltext%22:\[%22FEANTSA%22\],%22sort%22:\[%22ESCPublicationDate%20Descending%22\],%22ESCDcType%22:\[%22IMMED%22\],%22ESCDcIdentifier%22:\[%22cc-86-2012-dimmed-en%22\]}](https://hudoc.esc.coe.int/eng/#{%22fulltext%22:[%22FEANTSA%22],%22sort%22:[%22ESCPublicationDate%20Descending%22],%22ESCDcType%22:[%22IMMED%22],%22ESCDcIdentifier%22:[%22cc-86-2012-dimmed-en%22]})

(accessed October 17, 2021).

3. Decision on immediate measures: Conference of European Churches (CEC) v. the Netherlands (Complaint No. 90/2013)// European Committee of Social Rights. Available at:

[https://hudoc.esc.coe.int/eng/#{%22sort%22:\[%22ESCPublicationDate%20Descending%22\],%22ESCDcIdentifier%22:\[%22cc-90-2013-dimmed-en%22\]}](https://hudoc.esc.coe.int/eng/#{%22sort%22:[%22ESCPublicationDate%20Descending%22],%22ESCDcIdentifier%22:[%22cc-90-2013-dimmed-en%22]})

(accessed October 17, 2021).

4. Decision on admissibility and on immediate measures: International Commission of Jurists (ICJ) and European Council for Refugees and Exiles (ECRE) v. Greece, Complaint No.173/2018// European Committee of Social Rights. Available at:

[https://hudoc.esc.coe.int/eng/#{%22sort%22:\[%22ESCPublicationDate%20Descending%22\],%22ESCDcIdentifier%22:\[%22cc-173-2018-dadmissandimmed-en%22\]}](https://hudoc.esc.coe.int/eng/#{%22sort%22:[%22ESCPublicationDate%20Descending%22],%22ESCDcIdentifier%22:[%22cc-173-2018-dadmissandimmed-en%22]}) (accessed October 17, 2021).

5. Decision on admissibility and on immediate measures: Amnesty International v. Italy, Complaint No.178/2019// European Committee of Social Rights. Available at:

[https://hudoc.esc.coe.int/fre/#{%22sort%22:\[%22ESCPublicationDate%20Descending%22\],%22ESCDcIdentifier%22:\[%22cc-178-2019-dadmissandimmed-en%22\]}](https://hudoc.esc.coe.int/fre/#{%22sort%22:[%22ESCPublicationDate%20Descending%22],%22ESCDcIdentifier%22:[%22cc-178-2019-dadmissandimmed-en%22]}) (accessed October 17, 2021).

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ У ФОРМУВАННІ КОНЦЕПЦІЇ ДОМІНУВАННЯ НА ВІДПОВІДНОМУ РИНКУ

Законодавство про конкуренцію в європейському контексті має розглядатися в першу через призму вищої мети досягнення інтеграції на внутрішньому ринку. З цією метою в Статті 3 (3) Договору про Європейський Союз зазначено, що «Союз створює внутрішній ринок» [1]. Конкуренційне законодавство Європейського Союзу, в першу чергу, спрямоване на забезпечення вільної торгівлі та добросовісної конкуренції на внутрішньому ринку. В рамках інтеграції до єдиного ринку було скасовано численні правові, технічні та адміністративні бар'єри для вільної торгівлі між країнами ЄС. Відповідне законодавство ЄС також стимулює торгівлю між державами-членами ЄС і полегшує транскордонні операції. Загальна мета інтеграції єдиного ринку переважає все, навіть процес конкуренції та захисту учасників ринку.

Разом з тим, діяльність Європейської Комісії є основою конкурентної політики та правозастосування ЄС. Вона володіє широкими дискреційними повноваженнями щодо питань, чи слід і коли слід застосовувати правила конкуренції ЄС. Таким чином, Комісія уповноважена вживати заходів спрямованих на попередження та припинення порушень законодавства ЄС про конкуренцію. З цією метою вона може розробляти політичні та законодавчі ініціативи, проводити розслідування в певних секторах економіки, розслідувати питання, пов'язані із злиттями та державною допомогою, накладати штрафи на підприємства при порушенні законодавства ЄС про конкуренцію [2].

²¹ Аспірант I року навчання спеціальності «Міжнародне право»

Інститут міжнародних відносин, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: Смирнова К.В., доктор юридичних наук, проректор з науково-педагогічної роботи (міжнародне співробітництво), професор кафедри порівняльного і європейського права.

Тим не менш, однією з найбільш значних змін стало прийняття *Керівних принципів для Комісії у правозастосовній діяльності щодо статті 102 Договору про функціонування Європейського Союзу (Принципи)* у 2009 році [3]. Мета даних *Принципів* – надання допомоги Комісії в забезпеченні дотримання статті 102 Договору про функціонування Європейського Союзу (заборона зловживання домінуючим становищем) [1]. Враховуючи, що предмет правового регулювання статті 102 Договору про функціонування Європейського Союзу досить складний для розуміння, ці *Принципи*, безсумнівно, є позитивним кроком, надаючи певне розуміння методології Комісії і роз'яснюючи багато з її рішень.

Принципи за своєю структурою складаються з чотирьох розділів. Розділи I та II закріплюють загальні положення. Розділ III є найбільш важливим, оскільки у ньому викладено загальний підхід Комісії до концепції домінування, загальний стандарт щодо забезпечення дотримання, а також зазначаються ефективні засоби захисту. Далі у розділі IV підходи, зазначені у попередньому розділі застосовуються до певних категорій зловживань.

Основними нововведеннями в цих *Принципах* є аналіз концепції домінування, який полягає, зокрема, у наступному:

- (i) Комісія не посилається на презумпцію, встановлену у справі *AKZO* [4] про те, що частка на ринку, яка перевищує 50 %, вказує на існування монопольного становища;
- (ii) вона визначає домінування як становище «значної ринкової влади протягом певного періоду часу» (зазвичай два роки);
- (iii) вона упорядковує список економічних чинників для перевірки ринкової влади (наприклад, бар'єри для входу та розширення, врівноважуючий ринковий вплив покупця), який відповідає положенням керівних принципів про злиття. У цих *Принципах* наявна набагато більша економічна складова, ніж в деяких з більш ранніх

випадків, коли у висновках щодо монопольного становища перебільшувалася ринкова влада відповідного суб'єкта господарювання.

(iv) Комісія пояснює, що, відповідно до існуючої практики, частка на ринку, яка нижче 40 % вказує на те, що суб'єкт господарювання малоімовірно буде займати монопольне становище.

Слід зазначити також, що «експлуаторські» практики не входять до сфери застосування *Принципів*, хоча, на відміну від зловживань щодо витіснення конкурентів з ринку, вони завдають прямої шкоди споживачам. Аналогічним чином, ніде у *Принципах* Комісія фактично не вимагає доказів завдання шкоди споживачам для визнання певної поведінки зловживанням. Що має значення, так це «ймовірна шкода споживачам», природа якої не деталізована. Крім того, не зазначено які типи практик завдають більш «ймовірної шкоди», оскільки ця презумпція є спекулятивною і залежить від фактичних обставин. Комісія зазначає, що вона може адаптувати підхід, викладений в *Принципах* в тій мірі, в якій це буде здаватися обґрунтованим і доречним в конкретному випадку, беручи до уваги конкретні факти і обставини кожної справи. Дані положення знижують рівень передбачуваності *Принципів*, оскільки Комісія заявляє, що для неї необов'язкове дотримання викладених у *Принципах* підходів [5]. Не дивлячись на те, що збереження певного рівня гнучкості може бути бажаним для правозастосовного органу, в документі, який приймається добровільно з явною метою забезпечення «більшої ясності та передбачуваності» і, таким чином, більшої визначеності для суб'єктів господарювання на практиці, збереження такої гнучкості суперечить заявленим цілям даного документу. По суті, така гнучкість означає, що суб'єкти господарювання не зможуть визначити з достатньою впевненістю *ex ante*, чи підпадає їх практика під сферу застосування *Принципів*, а в результаті яким буде підхід Комісії у такому випадку.

Отже, можна дійти висновку, що у цій більш широкій структурі пріоритетів *Принципи* служать підтвердженням того, що стаття 102 ДФЄС активно застосовується в регулюванні діяльності суб'єктів господарювання на відповідному ринку, а також застосовується, як і стаття 101, до тих практик, які завдають шкоди споживачам. Захист конкуренції належить до основних цілей ЄС. Це й не дивно, адже для створення внутрішнього ринку необхідне існування ефективної конкуренції, що буде сприяти виходу на ринок нових суб'єктів господарювання і при цьому будуть захищені права споживачів.

Список використаних джерел:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.
2. Смирнова К.В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика : монографія / К.В. Смирнова. - 2-ге вид., доп. - Одеса : Фенікс, 2017.
3. Communication from the Commission — Guidance on the Commission's enforcement priorities in applying Article 82 of the EC Treaty to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52009XC0224%2801%29>.
4. AKZO Chemie BV v Commission, 62/86 (ECJ. 1991) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61986CJ0062>.
5. Akman P. THE REFORM OF THE APPLICATION OF ARTICLE 102 TFEU: MISSION ACCOMPLISHED? [Електронний ресурс] / Pinar Akman

// ANTITRUST LAW JOURNAL. – 2016. – Режим доступа до ресурсу:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2654679.

СЕКЦІЯ “СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ”

Андрюніна Д. О.²²

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ АДАПТАЦІЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ, ЩО ПОСТАЮТЬ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 і безпрецедентні карантинні обмеження, запроваджені у зв'язку з нею, безумовно, виходять далеко за рамки сфери охорони здоров'я, – цю тезу навряд чи хтось може піддати сумніву, оскільки, дійсно, немає такої сфери, якої б не торкнулася поточна ситуація. Не винятком стала і сфера трудової міграції: карантинні обмеження, введені у зв'язку з пандемією COVID-19, порушили виробничі ланцюги, ланцюги постачання та вплинули на всю систему каналів міграції, а самі мігранти, у більшості випадків, опинилися у вкрай несприятливому положенні при тому, що за даними Міжнародної організації з міграції станом на 2020 рік їх налічується більш ніж 271 млн осіб [1]. Почасти вони мають невизначений соціально-економічний статус, знаходяться в епідеміологічно несприятливому середовищі, мають обмежений доступ до системи охорони здоров'я у країнах, що приймають, або ж зіштовхуються з проблемами, які спричинені мовним бар'єром чи культурним аспектом [2]. Крім того, вже зараз можна зробити припущення, що попри активну фазу провадження кампанії з вакцинації, труднощі в управлінні подібними великомасштабними програмами, а також попри ряд інших факторів, шлях до “одужання” буде довгим і, ймовірно, нерівним серед регіонів світу.

²² Аспірант, I рік навчання, спеціальність 292 “Міжнародні економічні відносини”
Інститут міжнародних відносин Київського університету імені Тараса Шевченка
Стаканов Роман Дмитрович, д. е. н., проф.

З початком пандемії у березні 2020 року та, відповідно, з негайним запровадженням масштабних карантинних обмежень фактично у всіх сферах життя, мігранти, зокрема – трудові, дуже часто залишаються на “передовій” у життєво важливих галузях економіки, стають “заручниками” ситуації не лише у плані наражання свого здоров’я на небезпеку, а й у плані складного тернистого шляху на батьківщину, зазнають значного зменшення заробітних плат, як одна з найбільш вразливих груп робітників, а також доволі часто стають жертвами упереджень [3].

Абсолютна більшість країн світу ввела практику впровадження локдаунів у залежності від епідеміологічної ситуації. Водночас дані заходи дуже часто містять обмеження на в’їзд та пересування країною. Яскравою статистичною демонстрацією з порушеної вище тези є той факт, що у першій половині 2020 року кількість міжнародних поїздок зменшилась на 65 %, впливаючи не лише на внутрішню мобільність, а й на міграцію. За підрахунками МОП, у першій половині 2020 року обмеження мобільності зазнали понад 160 млн робітників-мігрантів. За даними МОМ, до липня 2020 року майже 3 млн мігрантів опинились за межами свого звичайного місця проживання і не змогли повернутися через обмеження міграцій [4].

Отже, зробивши попередній висновок, можемо ще раз наголосити на тому, що мігранти зазнали та продовжують зазнавати підвищених ризиків для здоров’я, оскільки умови їх праці та проживання досить нерідко залишають бажати кращого. Водночас цілком очевидно, що мігранти доволі часто працюють у таких галузях, які є структурно необхідними для подолання поточної кризи та її наслідків. При цьому не менш значущими є загальні економічні наслідки карантинних обмежень, введених у зв’язку з пандемією COVID-19. Емпірично зрозуміло, що економічні дисбаланси та диспропорції у рівні заробітних плат між регіонами світу є основними рушіями міжнародної міграції. Наразі глибока світова рецесія спричиняє додатковий тиск на слабкі урядові структури та загострює усі внутрішні та

зовнішні суперечності. При цьому можна припустити, що така тенденція призведе до чергового перерозподілу населення світу між країнами.

Цілком логічно, що на тлі поточних подій повинна змінюватися і трудова міграційна політика, а це своєю чергою не є швидким процесом. Актуальні концептуальні орієнтири адаптації трудової міграційної політики до поточних викликів формуються не лише під впливом карантинних обмежень, введених у зв'язку з COVID-19, а й під впливом загострених фундаментальних дисбалансів у світі. Можна припустити, що глобальний потенціал міжнародної міграції буде лише зростати, адже пандемія ніяк не припинить міграційні процеси. Навпаки, вона ще більше поглиблює світовий економічний дисбаланс та посилює міграційний тиск осіб, які перебувають у пошуках гідного життя чи кращого майбутнього. При цьому логічними довгостроковими орієнтирами міграційної політики у сучасних умовах виглядають наступні: ефективне управління кордонами, ефективна реінтеграція, посилення партнерських відносин у провадженні міграційної політики, надання більш широкого доступу до системи охорони здоров'я для мігрантів, посилення соціального захисту мігрантів тощо. Особливо варто зацентувати увагу саме на посиленні соціального захисту мігрантів, адже мігранти – це одна з найбільш вразливих груп у всьому світі, і тому в поточних умовах їм необхідна підтримка як ніколи раніше. Наразі вони все частіше зустрічаються “тет-а-тет” з втратою робочих місць та доходів, а отже їх сім'ї втрачають грошові перекази, а держави – додатковий попит за рахунок цих переказів. Також як країнам-донорам, так і країнам-реципієнтам варто розширювати інформаційні кампанії для мігрантів, чим можна підвищити їх обізнаність стосовно їх законних прав та можливостей легального працевлаштування. При цьому урядам країн-донорів мігрантів доцільно було б розглянути можливість розширення програм репатріації мігрантів, полегшити для них доступ до служб підтримки та охорони здоров'я, а також кредитування.

Варто відзначити, що у даному контексті все більшої ролі набуває така ініціатива, як Глобальна мережа з просування політики етичного найму, в основу якої покладені Монреальські рекомендації з найму [5; 6].

Отже, пандемія COVID-19 “підняла на поверхню” різні чинники вразливості трудових мігрантів і взаємозв’язок між добробутом усіх людей, незалежно від їх правового статусу або економічного вкладу в добробут суспільства. При цьому основними орієнтирами формування актуальної міграційної політики можуть стати аспекти соціального забезпечення, охорони здоров’я, а також інтеграції мігрантів у суспільства, що приймають.

Список використаних джерел:

1. World Migration Report 2020 [Електронний ресурс] // International Organization for Migration. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/JcMoDqv>.

2. The impact of COVID-19 on migrants [Електронний ресурс] // International Organization for Migration. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/MReQmnH>.

3.5 Key Global Trends on COVID-19 and Migration [Електронний ресурс] // Global Migration Data Portal. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/SReWKbl>.

4. Migration Outlook 2021 [Електронний ресурс] // ICMPD. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/fvvWjqf>.

5. IOM Launches Global Policy Network to Promote Ethical Recruitment [Електронний ресурс] // International Organization for Migration. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/lRkoHw2>.

6. The Montreal Recommendations on Recruitment: A Road Map towards Better Regulation [Електронний ресурс] // International Organization for Migration. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/9RkpoHz>.

Шепель О. С.*

ПОЛЬЩА ЯК ГОЛОВНИЙ ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ НА ТЕРЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Економічні мігранти – це кваліфікована робоча сила, що задіяна в Європі, але може бути корисною для розвитку української економіки, тому вона повинна бути збережена

Денис Шмигаль

Трудова міграція є поширеним явищем серед українців, які бажають покращити матеріальне становище за рахунок працевлаштування за кордоном. Достовірної статистики стосовно чисельності емігрантів з України немає, особливо з початку 2014 року внаслідок неможливості отримати інформацію щодо переміщення осіб з окупованих територій та внаслідок того, що більшість українців працюють за кордоном нелегально. За офіційними даними Євростату Україна належить до 20 країн, громадяни яких нелегально перебувають на території ЄС. Так, у 2014 році нелегально на території ЄС перебувало 16905 громадян України, у 2015р. – 23920, у 2016р. – 20785. [2]

Наразі ми можемо спостерігати тенденцію до зменшення кількості економічно активного населення, що відбувається за рахунок його

²³ Асистент кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

природного зменшення, через окупацію певної частини України, анексію Криму, а також відтік працівників за кордон. Серед внутрішніх чинників, що підсилюють трудову міграцію, можна відзначити військову агресію, макроекономічну кризу, погіршення добробуту домогосподарств, високий рівень молодіжного безробіття. [3]

Найпривабливішою країною для українських трудових мігрантів тривалий період залишається Польща. Наприклад, за неофіційними даними польських дослідників, українців в країні працює до 7 млн осіб. [4] Тим не менш, Державна служба зайнятості повідомляє, що, за даними МЗС, наразі за кордоном працюють 5 млн. українців, при цьому щороку Україна втрачає більше 130 тисяч осіб економічно активного населення. Крім Польщі, українці найчастіше виїжджають на заробітки до Росії, Італії та Чехії. Водночас міграція до Росії останнім часом зменшилася. [5]

Статистика Євростату вказує на те, що у 2016 році Польща надала 87% посвідок на проживання українцям, що прямували до країн Європейського Союзу з метою тривалого працевлаштування. Також, за даними Міністерства сім'ї, праці і соціальної політики Польщі, 95% усіх дозволів на працевлаштування, виданих країною в першому півріччі 2017 р., отримали українські громадяни.

У січні 2019 року в Польщі проживало 1270398 громадян України (приблизно 3,5% населення Польщі), з яких 44% складають жінки (558975), які домінують у великих містах (53%). Більшість українських мігрантів працездатного віку: 21-30 років – 38%, 31-40 років – 29%, 41-50 років – менше 15%, старше 51 року – лише 7%. Динаміка міграції значно змінилася у 2020 році. До кінця лютого кількість українців у Польщі зросла до 1390978. Однак у березні та квітні ця кількість зменшилася на 160 042 до 1,230 936, що на 11,5% менше, ніж у лютому. Очевидно, що така ситуація утворилась через пандемію COVID-19. [6, с. 20]

Трудова міграція з України до Польщі сьогодні вважається найбільш інтенсивною з-поміж інших країн сусідів. Соціологічні дослідження свідчать про те, що від 40 % до 60 % українських трудових мігрантів працюють за кордоном нелегально, а близько 93 % з них залучені до фізичної праці. Економічна ситуація та війна на Сході України, головним чином, обумовили безперервний процес такого масового виїзду трудового населення до західного сусіда.

Варто зазначити, що найчастіше українські мігранти зайняті у таких галузях: промислове виробництво – 40,2 %; логістика, транспорт, складування – 15,7 %; будівництво – 14,4 %; сільське господарство – 7,9 %; сфера харчування та готельна справа – 7,2 %; сфера послуг – 5 %; торгівля – 3,7 %; адміністрація, офісна робота, управління, ЗМІ – 1,4 %; наукова, освітня та технічна діяльність – 1,1 %; догляд за літніми людьми, допомога по дому – 0,8 %; інформатика та комп'ютеризація – 0,7 %; інші – 1,9 %. [7]

Зараз громадяни України можуть приїхати до Польщі на термін до 180 днів і мають право працювати, уклавши з роботодавцем контракт на виконання певного завдання. Таке полегшення доступу до ринку праці, безперечно, сприяє збільшенню української міграції робочої сили до Польщі. Однак така робота за визначенням є тимчасовою, що вимагає частого перетину кордону. Ця форма працевлаштування сприяє діяльності посередників на ринку праці, які зв'язують роботодавців з Польщі та допомагають у вирішенні офіційних питань (наприклад, агентства з тимчасової зайнятості). Такі законодавчі вимоги змушують мігрантів використовувати час перебування в Польщі для безперервної роботи, що часто суперечить новим правилам безпеки та турботі про здоров'я під час пандемії. COVID-19 також негативно вплинув на матеріальне становище тимчасових працівників, які часто не мають медичного страхування, та тих, хто отримав житло від свого роботодавця. Часто разом із втратою робочого місця ці працівники також втрачають місце проживання. [8]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Денис Шмигаль: Треба навчитися жити в нових умовах щонайменше два роки [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/denis-shmigal-nauchitsya-zhit-novyh-usloviyah-1587495027.html>.
2. Statistics on enforcement of immigration legislation [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_enforcement_of_immigration_legislation.
3. Безробітних українців побільшало [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/01/15/novyna/suspilstvo/bezrobitnyh-ukrayincziv>.
4. Portal gospodarczy [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wnp.pl/>.
5. Валерій Ярошенко. В Україні існує проблема з недобросовісними посередниками при працевлаштуванні Українців за кордон і вона має бути вирішена [Електронний ресурс] / Валерій Ярошенко // Державна служба зайнятості – Режим доступу до ресурсу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=427101&cat_id=364661.
6. Cope B., Keryk M., Kyliushyk I. Sytuacja ukraińskich migrantek w Polsce w czasie COVID-19 [Електронний ресурс] / Cope B., Keryk M., Kyliushyk I. // Nasz Wybór. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://pl.boell.org/sites/default/files/2021-03/sytuacja%20ukrai%c5%84skich%20migrantek%20w%20pl.pdf>.
7. Громадяни України на польському ринку праці – досвід, виклики, перспективи.. // Фонд підтримки мігрантів на ринку праці “EWL” та Центр Східноєвропейських студій Варшавського університету. – 2019. – №10.

8. Nowa sytuacja, stare problemy. Legalizacja pobytu ukraińskich migrantów w Polsce w czasie pandemii COVID 19. [Електронний ресурс] // 10. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.forum-ekonomiczne.pl/nowa-sytuacja-stare-problemy-legalizacja-pobytu-ukrainskich-migrantow-w-polsce-w-czasie-pandemii-covid-19/>.

СЕКЦІЯ “МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЇ”

Сініцин О.О.²⁵

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Формування та управління структурою капіталу – життєво необхідний процес для збереження багатонаціональних підприємств (БНП) своїх конкурентних позиції та забезпечення подальшого зростання. Однак й до сьогодні сучасна наука не дає однозначного вирішення питання комплексного розуміння та управління структурою капіталу БНП [1].

На сьогодні існує ряд теорій, від класичних до компромісних динамічних, які концентруються на поясненні економічними законами процесу формування структури капіталу, винайденні економічних факторів, що на них впливають, та формують базові рекомендації на їх основі. Ряд досліджень сфокусувались на ідентифікації окремих характерних рисах середовища, що обумовлюють специфічні відповідні дії у БНП шляхом пристосування структури капіталу. Інші дослідження базуються на факторному аналізі та математичному моделюванні структури капіталу та формують висновки на усереднених значеннях вибірки.

Існуючі дослідження розглядають структуру капіталу БНП як окрему математичну даність, або історично обумовлений факт, похідну операційної діяльності або навіть результат взаємодії внутрішніх стейкхолдерів. Висловлені ж рекомендації стосовно управління структурою капіталу БНП

²⁵ Аспірант, 1 курс, 292 Міжнародні економічні відносини.

Інститут Міжнародних Відносин Київського Національного Університету Імені Тараса Шевченка, Національний банк України.

Циганов Сергій Андрійович, доктор економічних наук, професор.

обмежуються параметрами самих досліджень, а управління структурою капіталу БНП як саме постійним процесом майже не зустрічається [2].

Теоретичні основи проблематики закладені у перших класичних та статичних теоріях структури капіталу. Діаметральна зміна висновків Моділіяні - Міллера (ММ) при розвитку власних теорій стосовно оптимальної структури капіталу не тільки окреслила теоретичні та практичні межі результатів досліджень, які так прагнули отримати вчені, а й розкрила чутливість структури капіталу до врахування більшої кількості факторів при дослідженні.

Управління структурою капіталу БНП вимагає розуміння економічних передумов цього процесу. З першого погляду просте завдання розкриває все більшу глибину проблеми із проведенням досліджень та розвитком наукової думки з цього приводу. Саме тому розуміння процесу формування структури капіталу варто розпочати самого початку виокремлення такої тематики.

Роботи ММ розпочали вивчення проблеми структури капіталу лише пів століття тому. Варто віддати належне вченим, що першими висвітлили актуальну проблему характеристик капіталу, що не вирішена й досі. Також варто відмітити відданість науці при діаметральній зміні власних висновків, що їх зробили автори, розширивши периметр факторів дослідження та наблизили розроблену модель до реальності. Розмах частки боргового капіталу від 0 до 100% є по суті теоретично максимально допустимим, а 100%, до яких схилились ММ є практично недосяжними.

Хоч теорії ММ, як і решта класичних та статичних теорій, є виключно теоретичною цінністю, їх результати та висновки опосередковано сформуvalи ключові тези розуміння та управління структурою капіталу, що набирають все більшого значення для сучасних БНП. Серед них: концептуальна глибина та комплексність питання; чутливість до переліку

факторів, що вивчаються; імовірність відсутності єдиної універсальної відповіді на питання оптимальної структури капіталу.

Опитування топ менеджерів БНП стосовно структури капіталу доводять актуальність цієї проблеми, а відсутність єдиної всеохоплюючої концепції висвітлює необхідність формування нового підходу до такого питання [3].

Новітні економічні течії (behavioral finance, discovering markets hypothesis та heterodox economic theory), що фокусують увагу не на окремих чинниках, а включають людину [4] як додаткову змінну та об'єкт економічної системи, долучаються і до вирішення задач управління структурою БНП.

Так, врахування емоційного ризику [5] окрім двонаправленого моделювання [6] у сучасній портфельній теорії можливо і зменшує номінальну дохідність сформованих портфелів, однак однозначно збільшує загальну “(ефективну)” вигоду окремих інвесторів через врахування індивідуальних вимог та реакцій на схожий результат.

Ставлення під сумнів самостійність існування інформації як об'єктивного єдиного для усіх явища, а виключно індивідуального її розуміння, є цікавою навіть виключно філософською концепцією. Застосування її до саморегульованих ринків пояснює зміну фінансових концепцій та врахування кожної наступної самих у собі.

Менш популярні некласичні торії [8] можуть і не мати емпіричної цінності, однак запропоновані гіпотези можуть бути вагомими індивідуальними факторами при прийнятті коригування базових стратегій.

Список використаних джерел:

1. Sinitsyn O. EMPIRICAL RESEARCH OF INNER DETERMINANTS OF CAPITAL STRUCTURE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS/
О.О. Сініцин // Practical Science Edition "Independent Auditor". – 2016, Vol. 3

Issue 17, p.54-61. 8p. – ISSN:2306-0050 – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Na_2016_17_12.

2. Сініцин О.О. Характеристика методів регулювання та оптимізації структури капіталу корпорації/ О.О. Сініцин // Ефективна економіка. – 2014. – №4. – Режим доступу:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2927>.

3. <https://www.sec.gov/news/statement/us-equity-market-structure.html>

4. Shefrin, Hersh (2002). "Behavioral decision making, forecasting, game theory, and role-play" (PDF). *International Journal of Forecasting*. 18 (3).

[http://forecastingprinciples.com/files/pdf/Shefrin 2002.pdf](http://forecastingprinciples.com/files/pdf/Shefrin%202002.pdf)

5. Thaler, Richard H (2016). "Behavioral Economics: Past, Present, and Future". *American Economic Review*. 106 (7).

<http://revistas.uexternado.edu.co/index.php/ecoins/article/view/5271>

6. Raising Modern Portfolio Theory (MPT) from the Dead. Nathan Erickson, CFA, CAIA and Richard Stott. Enterprising Investor

<https://blogs.cfainstitute.org/investor/2017/09/26/raising-modern-portfolio-theory-mpt-from-the-dead/>.

7. Marius Kleinheyer, Thomas Mayer, Discovering Markets. *The Quarterly Journal of Austrian Economics* 23(1):3-32 (May 2020)

https://www.researchgate.net/publication/345196292_Discovering_Markets

8. Tony Lawson, The nature of heterodox economics. *Cambridge Journal of Economics*, 2006, 30, Advance Access publication 9 December, 2005,

<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.934.8878&rep=rep1&type=pdf>

СЕКЦІЯ «МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС»*Бех А.А.²⁶***ГОЛОВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ У ДІДЖИТАЛ-КОМПАНІЇ
ЗГІДНО КЕРІВНИХ ПРИНЦИПІВ ООН
З ПИТАНЬ БІЗНЕСУ І ПРАВ ЛЮДИНИ**

Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини (англ. “The UN Guiding Principles on Business and Human Rights”, “UNGPs”) є глобальним стандартом для попередження та усунення ризиків негативного впливу на права людини у сфері підприємницької діяльності. Ці принципи поширюються на транснаціональні корпорації та інші підприємства незалежно від їх розміру, сектора, розташування, власності та структури. Рада ООН з прав людини одногосно схвалила Керівні принципи в своїй резолюції 17/4 від 16 червня 2011 року [1].

Структура звітності відповідно до Керівних принципів ООН (англ. “UN Guiding Principles Reporting Framework”) рекомендує компаніям зосередити свою звітність щодо прав людини на головних питаннях прав людини (англ. salient issues), які є “правами людини, яким загрожує найсерйозніший негативний вплив через діяльність компанії та бізнес-відносини” [2].

Фокус зосереджується на ризиках для людей, а не для бізнесу, водночас визнається, що існує сильна конвергенція між ризиками для прав людини та ризиками для бізнесу. Незважаючи на те, що бізнес може впливати на широкий спектр прав людини, Структура звітності визначає, що головні питання прав людини визначаються чотирма характеристиками:

- Серйозність – наскільки серйозним і масштабним буде вплив та наскільки важко буде виправити завдану шкоду.

²⁶ Аспірантка кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.е.н., проф. Приятельчук О.А.

- **Потенційність** – вплив, який має певну ймовірність виникнути в майбутньому, визнаючи, що часто, хоч і не обов’язково, ті впливи, які мали місце в минулому.
- **Негативність** – зосередження уваги на уникненні шкоди правам людини, а не на непов’язаних ініціативах для підтримки чи заохочення прав людини.
- **Вплив на права людини** – зосередження уваги на ризику для людей, а не на ризику для бізнесу [2].

Відповідно до цієї структури, наприклад, компанія “Microsoft” визначила низку важливих питань, які є пріоритетними для їх діяльності у сфері прав людини та звітності:

- **Доступність** – забезпечення того, що кожен має на рівних засадах доступ до використання продуктів і послуг компанії та отримання вигоди від них.
- **Безпека даних та конфіденційність** – відстоювання права людей на право власності та конфіденційності щодо їхньої інформації та персональних даних за допомогою належних методів кібербезпеки та прозорості, а також методів використання даних клієнтів компанією.
- **Цифрова безпека** – робота над створенням онлайн-середовища, яке є безпечним, здоровим і вільним від дискримінації для всіх користувачів.
- **Свобода вираження поглядів і конфіденційність** – захист свободи слова та конфіденційності їх користувачів від необґрунтованого державного нагляду або збору інформації.
- **Відповідальний пошук джерел** – прагнення до того, щоб до кожної людини, яка залучена до виробництва їх продукції, ставилися з повагою та гідністю, а також щоб їх постачальники повністю дотримувалися всіх законів про зайнятість, поділяли їх

зобов'язання поважати всі права людини та надавати рівні можливості на робочому місці [3, с. 27].

Приклад “Microsoft” свідчить, що Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини, а також Структура звітності відповідно до Керівних принципів ООН відіграють важливу роль у бізнес-діяльності та звітності діджитал-компаній і слугують ефективними інструментами для попередження та усунення ризиків негативного впливу на права людини у бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. OHCHR. Guiding Principles on Business and Human Rights. 2011. URL: https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf company (accessed 21 Oct. 2021).
2. UN Guiding Principles Reporting Framework. Statement of Salient Issues. URL: <https://www.unguiding.org/reporting-framework/defining-a-focus-of-reporting/statement-of-salient-issues/> (accessed 21 Oct. 2021).
3. Microsoft Annual Human Rights Report FY 2020. URL: <https://www.microsoft.com/en-us/corporate-responsibility/human-rights> (accessed 21 Oct. 2021).

СЕКЦІЯ «МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Фурсай О.²⁷

ІНФОДЕМІЯ В ЕПОХУ COVID-19

З початком пандемії WHO заявила, що бореться не тільки з вірусом, а й з фейками навколо нього – інфодемією (гра слів infodemic та information pandemic) [1]. І якщо під час виборів дезінформація могла вплинути на політичний вибір, то в умовах пандемії помилкова інформація – це вже питання життя або смерті.

Людство непомітно для себе потрапило в новий інформаційний світ, де окрім давно знайомих понять дезінформація, маніпуляція, фейк з'являються нові, які потребують детального вивчення.

Більш того, розповсюдження помилкових чуток призводять до поляризації громадської думки, провокує риторику ненависті, підвищує ризик конфліктів, насильства і порушень прав людини і ставить під загрозу довгострокові перспективи зміцнення демократії, прав людини і соціальної згуртованості. Це в свою чергу призводить до появи нового феномену, який можна охарактеризувати як вакцинодемія, термін, який до недавнього часу не зустрічався в публічному дискурсі, але за допомогою якого можна повною мірою описати феномен, який має всі підстави стати новим явищем інформаційного протиборства.

Вакцинодемія – це перш за все нерівність тих, хто отримав, і тих, хто очікує (часто без вказівки строку очікування) на вакцинацію;

²⁷ Аспірантка 2-го року навчання, спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Науковий керівник: д. політ. наук, доц., Даниленко С. І.

пропагандистська боротьба навколо просування вакцин на світові ринки або їх обмеження; заборони, формування страху перед вакцинацією.

Автори наукового дослідження «Portrait d'une infodémie. Retour sur la première vague de COVID-19», приходять до висновку, що інфодемія є невід'ємною частиною дискусій щодо "фейкових новин", нових форм політичного популізму, центральною фігурою якого є Дональд Трамп, ролі Росії та інших держав у міжнародній дезінформації, а також пропаганди проти вакцинації та в цілому, так званої "змови" цифрової ери [2].

Анджелікі Моньє у своїй роботі «Covid-19 : de la pandémie à l'infodémie et la chasse aux fake news» влучно зазначає, що у сучасному контексті інфодемії виникає сильна політизація обміну інформацією (теорії змови, звинувачення між державами, тощо). Це підтверджує тезу, що з однієї сторони здоров'я – це про медицину, а з іншої – перш за все політичне питання, сукупність уявлень, розумінь та практик, які мобілізують форми влади та становлять соціальні та політичні відносини [3].

Наприклад вакцинна дипломатія Росії та КНР, яка активно поєднується з маніпуляцією та дезінформацією для того, щоб підірвати довіру до західної вакцини, інститутів ЄС і західноєвропейських стратегій вакцинації, що і представляє собою феномен вакцинодемії.

За інформацію Європейської служби зовнішніх справ, Росія і Китай використовують контрольовані державою ЗМІ і соціальні мережі, включаючи офіційні дипломатичні акаунти. До російської кампанії з просування вакцини Sputnik V залучені державні органи, державні компанії та державні ЗМІ. Російські офіційні особи не тільки просувають Sputnik V, а й використовують дезінформацію, щоб звинуватити Захід і ЄС в саботажі російської вакцини [4].

Не існує єдиного джерела, яке продукує фейкову інформацію. Одні фейки з'являються через неумисне викривлення та спотворення інформації,

інші продукуються умисно, щоб хайпнути, наростити собі експертність, залучити підписників. Існують також фейки цілеспрямованих кампаній.

Не варто забувати, що Україна живе у стані гібридної війни з Росією, яка великою мірою ведеться на інформаційному полі. В сьогоденних реаліях ми стикаємось зі значно ширшою проблемою, ніж фейки та дезінформація, тут мова йде про інформаційну війну як елемент гібридної війни.

Пітер Помаранцев у своїй роботі «Це не пропаганда. Подорож на війну проти реальності» детально вивчає російські фабрики тролей та ботів – Агентство інтернет-досліджень (АІД), що знаходиться в Санкт-Петербурзі [5, с. 44-45]. Можливо припустити і активну участь АІД в набірні обертів інфодемії та вакцинодемії, як в Україні, так і за її межами.

За швидкістю поширення так звана "інфодемія дезінформації та чуток" значно швидша, аніж спалах нової коронавірусної інфекції (COVID-19). Вона посилює негативні наслідки спалаху, у тому числі шляхом стигматизації та дискримінації населення створюючи перешкоди для боротьби зі спалахом.

Список використаних джерел:

1. Matt Richtel. W.H.O.Fights a Pandemic Besides Coronavirus: An 'Infodemic' [Електронний ресурс] / Matt Richtel // The New York Times. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2020/02/06/health/coronavirus-misinformation-social-media.html>.
2. Portrait d'une infodémie : Retour sur la première vague de la COVID-19 [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/351349226_Portrait_d%27une_infodemie_Retour_sur_la_premiere_vague_de_la_COVID-19.

3. Angeliki Monnier. Covid-19 : de la pandémie à l'infodémie et la chasse aux fake news [Электронный ресурс] / Angeliki Monnier. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://journals.openedition.org/rechercheseducations/9898>.
4. EEAS SPECIAL REPORT UPDATE: Short Assessment of Narratives and Disinformation Around the COVID-19 Pandemic [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://euvsdisinfo.eu/uploads/2021/04/EEAS-Special-Report-Covid-19-vaccine-related-disinformation-6.pdf>.
5. Peter Pomerantsev. This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality / Peter Pomerantsev., 2019. – 256 с.